

SIYASİ AHLAK REFORMU
TEMİZ SIYASET
BELGESİ

GELECEK
PARTISI

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
GİRİŞ	9
KAMU MALİYESİ VE PARA POLİTİKASI: VATANDAŞLARIN DEVLETE EMANETİ	12
MALİYE POLİTİKASI: KAMU GELİRLERİNİN ÜRETKEN VE ADİL KULLANIMI	13
BÜTÇE HAKKI: TEMEL VATANDAŞLIK İLKESİ	14
KAYIT DIŞILIKLA MÜCADELE: KALICI EMEK BARIŞI	15
VERGİ TEŞVİKLERİ VE İSTİSNALARI: ADİL VE ŞEFFAF KAYNAK DESTEĞİ	16
MALİ ŞEFFAFLIK: YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNİN ÖN ŞARTI	18
BİLGİ EDİNME HAKKI	19
KAMU MALİ YÖNETİMİNİN DENETİMİ: ETKİNLİK, ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK	19
PARA VE KUR POLİTİKASI: TCMB VE BDDK	20
KAMU KAYNAKLARININ KULLANIMI: ZİHNİYET VE AHLAK DEVRİMİ	22
İSRAF: KAMU GÜCÜNÜN ÖZEL ÇIKARLAR İÇİN KÖTÜ KULLANILMASI	23
RÜŞVET: YOLSUZLUĞUN NİHAİ MUAMELESİ	24
BÜTÇE DIŞI FONLAR VE VARLIK FONU: DENETİM DIŞI KAMU KAYNAK KULLANIMI	25
İTİBAR YOLSUZLUĞU: KAMU KAYNAKLARINI ŞAHSİ İTİBARA ARACI KILMA	26
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	27
YEREL YÖNETİMLER VE ŞEHİRCİLİK	28

HAKSIZ KAYNAK TRANSFERİ: KAMUNUN ZENGİNLEŞME ARACI OLMASININ ENGELLENMESİ	30
KAMU İHALELERİ: İSTİSNASIZ, ŞEFFAF VE REKABETÇİ DÜZEN	31
İMAR KANUNU: ÇEVRE VE ŞEHİR KÜLTÜRÜNÜ TAHRİP EDEN RANTİYE DÜZENİNE SON	32
KAMU - ÖZEL İŞBİRLİĞİ PROJELERİ: GELECEK NESİLLERİ BORÇLANDIRMAYA SON	33
TEŞVİKLER: YANDAŞA DEĞİL ÜRETKEN EKONOMİYE, İSTİHDAMA VE AR-GE'YE DESTEK	34
SİYASETİN MEŞRU FİNANSMANI: SİSTEMİK YOLSUZLUĞUN ENGELLENMESİ	36
SİYASİ PARTİLERİN GENEL GELİR VE GİDERLERİ: ŞEFFAF BAĞIŞ VE HESAP VEREBİLİRLİK DÜZENİ	37
SİYASİ PARTİLERİN SEÇİMLER SIRASINDAKİ GELİR VE GİDERLERİ: ŞEFFAF VE ADİL SİYASİ REKABET	38
KAMU İSTİHDAMI AHLAKI: EHLİYET VE LİYAKATA DAYALI FIRSAT EŞİTLİĞİ	40
DENETİM VE HESAP VERİLEBİLİRLİK: TEMİZ SİYASETİN TEMİNATI	43
TBMM: MİLLETİN TEMSİLCİLERİNE AÇIK NİHAİ DENETİM	43
YARGISAL DENETİM: TARAFSIZ VE BAĞIMSIZ ADALET VİCDANI	44
İDARİ DENETİM: EĞİTİCİ-ÖNLEYİCİ-TESPİT EDİCİ DENETİM	45
Sayıştay Denetimi	46
Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu	46
Kurum İçi İdari Denetim Birimleri	46
Bağımsız Kurumların İşlevsizliği	47
SONUÇ	48

SUNUŞ

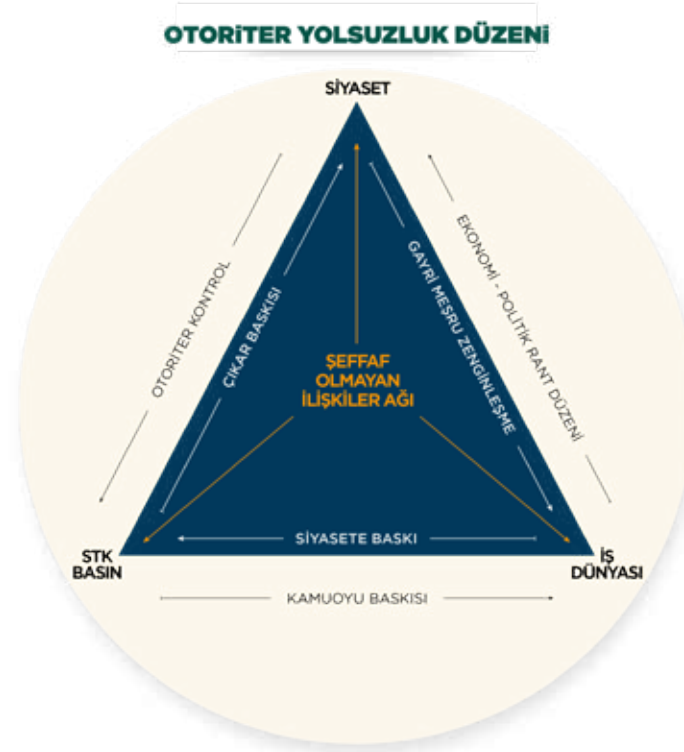
Toplumsal güç üç temel unsurun birikimi üzerinde tezahür eder: Bilgi, servet ve iktidar. Siyasi ahlak da, güç yozlaşmasına dayalı yolsuzluklar da bu unsurların iç ilişkileri ile ortaya çıkar.

İster bilgi ister servet ister iktidar gücü olsun önceden yönetilen güç zamanla kendisini yöneteni de yönetmeye başlar. Lord Acton'un sınına sınına doğruluğu test edilmiş "güç bozar, mutlak güç mutlaka bozar" deyişi bu gerçeğe işaret eder. Otoriterleşme ile desteklenen güç yozlaşması kişisel ve münferit yozlaşmanın sistemik bir nitelik kazanmasına yol açar. Sistemik yolsuzluk sistemin kendisinin yapısal bir güç yozlaşmasına zemin haline gelmiş olmasının ürünüdür.

Otoriter yolsuzluk düzeninde iktidarı elinde bulunduran siyaset, serveti elinde bulunduran iş dünyası ve bilgiyi şekillendiren sivil toplum (konvansiyonel ve sosyal medya, üniversite, STKlar) arasında şeffaf olmayan ve denetlenemeyen bir ilişkiler ağı ortaya çıkar. Bu ilişkiler ağı içinde siyasi iktidar kendisiyle çıkar ilişkisine girmiş dar bir iş çevresine ekonomi-politik rant düzeni sağlarken, aynı iş çevresi iktidarı elinde bulunduranların siyaset üzerinden zenginleşmesine kaynak sağlar. Her iki tarafın da karşılıklı olarak memnun olduğu bu ilişkiler ağının toplumsal bedelini ise geniş halk kesimleri yoksullaşarak öder.

Öte yandan siyasi iktidarın otoriter eğilimlerinin pekişmesi bilgi/kanaat üreten medya ve sivil toplum yapılarının özelde iş dünyası genelde toplum ve kamuoyu üzerinde baskı aracı olarak kullanılmasına, serveti elinde bulunduran dar bir çevrenin gücünü pekiştirmesi ise medya ve sivil toplum yapılarının siyaset üzerinde baskı aracı olarak kullanılmasına yol açar.

Şeffaf olmaması nedeniyle hukuki denetim tabi kılınmayan bir ilişkiler ağına dayanan bu otoriter yolsuzluk düzeni şematik bir düzen içinde şu şekilde gösterilebilir.

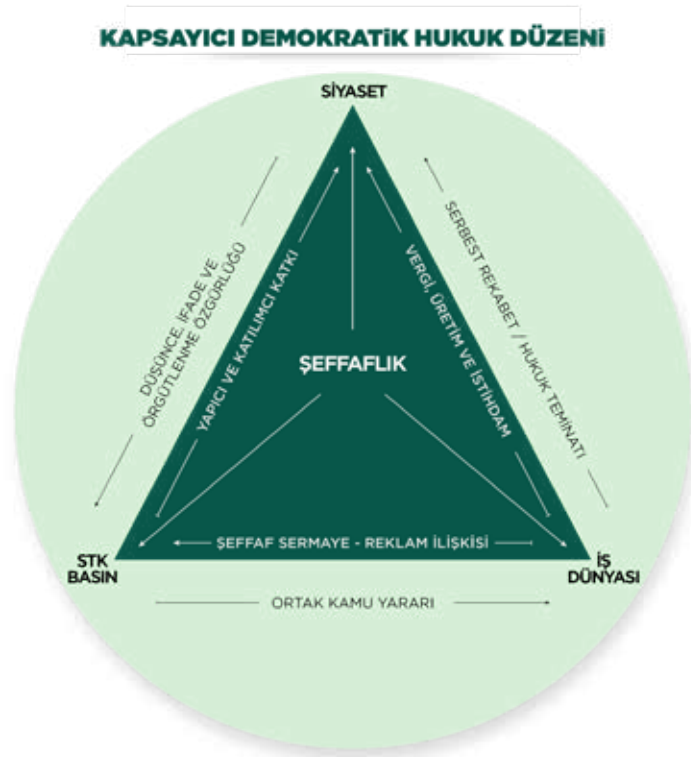

Güç yozlaşmasına dayalı böylesi bir sistematik yolsuzluk düzenini engelleyebilecek üç temel unsur vardır: sağlam bir ahlaki zemin, güçlü ve yerleşik teamüllere dayanan sosyo-kültürel iklim ve sistem içinde gücün bir başka güçle dengelenmesi ve denetlenmesini sağlayan anayasal/yasal düzen.

Yaşanılan tecrübeler göstermiştir ki şahsi ahlak unsuru gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Şahsi ahlak zaruri ama subjektiftir ve insanoğlu melekleşemeyeceği için toplumsal geçerliliği olan bir teminat olarak görülemez. Sosyo-kültürel iklim ve kurallar manzumesine dayalı anayasal sistem desteği olmaksızın şahsi ahlakın yaşaması da belirleyici olması da mümkün değildir. Çöl ikliminde gül ağacı varlığını sürdürmez.

Demokratik toplumlarda en temel kural olan güçler ayrılığı ilkesi ise gücün objektif hukuk normlarına dayalı denetimi açısından yegane teminattır. Aslında sağlıklı işlediğinde güçler ayrılığı ilkesi insanoğlunu kendi nefsine ve dürtülerine karşı da koruyan bir ilkedir. Siyasi erki elinde bulunduran iktidar, servet birikimine sahip iş dünyası ve bilgi/kanaat üreten medya ve sivil toplum yapıları arasındaki hukuk denetimine açık şeffaf ilişkiler ağı yolsuzluklara karşı önleyici/cezalandırıcı bir demokratik hukuk düzeninin altyapısını oluşturur.

Şeffaflığa dayalı kapsayıcı demokratik hukuk düzeninde kamuyu temsil eden siyasi iktidar iş dünyasına hukuk teminatı ve kuralları belli serbest rekabet şartları oluştururken, iş dünyası kamuya vergi, üretim ve istihdam temin eder. Öte yandan siyasi iktidar bilgi/kanaat üreten medya ve sivil toplum yapılarına anayasal teminat altındaki düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü sağlar; sivil toplum yapıları ise yapıcı ve katılımcı katkı ile ortak kamu kültürünün gelişmesine destek olur. İş dünyası- sivil toplum ilişkileri ise şeffaf sermaye-reklam ilişkileri ve ortak kamu yararı çizgisinde gelişir

Bu şema üzerinden göstermeye çalıştığımız gibi, hangi alanı teminat altına alırsanız alın yolsuzlukların kökünden engellenmesi kamu adına yapılan her türlü işlemin kamu denetimine açık olmasını sağlayacak şeffaflık ilkesi ile sağlanabilir. Kamu ihalelerinde rekabetin sağlanarak kamu kaynaklarının istismar edilmesinin engellenmesi de, kayıt-dışı ekonominin kayıt altına alınması da, imar usulsüzlükleri ile şehirlerimizin dokusunun bozulmasının önüne geçilmesi de, hukuk alanında adil yargı süreçlerinin işlemlerini teminat altına almak da, medyada gerçeklere dayalı özgür haberciliğin yapılabilmesi de, sosyal medyada trol çetelerine karşı insanların hukukunu ve onurunu koruyabilmek de şeffaflık ilkesi ile teminat altına alınabilir. İnsanların özel hayatları ve devlet mahremiyetini gerektiren alanlar dışında şeffaflık tümüyle uygulandığında yolsuzluklar engellenir ve toplum vicdanı rahat eder.

Şeffaflığa dayalı böylesi kapsayıcı bir demokratik hukuk devleti düzeni sadece ahlaki bir gereklilik değildir. Aynı zamanda ekonomik refahın da altyapısını oluşturur. Ekonominin sağlıklı işlemesi ve kalkınma perspektifi ile bütüncül bir vizyonun parçası haline gelmesi böylesi bir kamu düzeninin varlığına bağlıdır. Antik toplumlardan küresel toplumlara kadar hukuk düzeni ekonomik faaliyetlerin varoluş şartıdır. Kamu düzeninin sürdürülebilirliği ve öngörülebilirliği ise ancak ve ancak herkes için aynı ölçüde geçerlilik taşıyan hukuk normlarının varlığı ve bu normlara dayalı bir adalet sisteminin işlemesi ile teminat altına alınabilir. Kişilere göre değişen hukuk normlarının olduğu, en temel haklardan olan mülkiyet hakkının teminat altına alınmadığı, ahde vefa ve sözleşme hukukunun gözardı edildiği toplumlarda ekonomik faaliyetlerin yavaşlaması, hukuk düzeni olan başka ülkelere yönelmesi ya da hukuk dışı alana kayması kaçınılmazdır.

Ekonomik kaynakların belli ellerde toplandığı oligarşik yapılanmalar hukukun objektif uygulama ilke ve prosedürlerinin kaybolduğu veya keyfi şekilde uygulandığı zeminlerde ortaya çıkar. Yolsuzlukları

ortaya çıkaran toplumsal iklim de böylesi bir hukuk anlayışının yaygınlaşması ile oluşur. Hukuk düzenine olan güven ise ancak ve ancak kamu denetimine açık şeffaflık ilkesi ile sağlanabilir. Hukuki normların, bürokratik prosedürlerin ve ekonomik faaliyetlerin şeffaf bir iklimde yapılabilmesi ekonomik çekim alanı oluşturmasının yanında kaynakların verimlilik ilkesine göre en etkin şekilde dağıtılmasını da mümkün kılar. Hukukun üstünlüğüne ve evrensel özgürlükçü demokrasiye dayanan ve özel mülkiyet hakkının ve girişim özgürlüğünü teminat altına alan bir anayasal düzen bu bağlamda güçlü ekonominin ön şartı olarak görülmelidir.

Gelecek Partisi olarak kamuoyumuza sunduğumuz “Siyasi Ahlak Reformu: Temiz Siyaset Belgesi” ile siyasi ahlak, şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim ilkelerine dayalı demokratik hukuk devleti düzenini kurmayı taahhüt etmekteyiz.

Bu reform aynı zamanda ülkemizi Covid-sonrası yeniden yapılanma sürecine girmiş olan uluslararası düzenin öncü, iddialı ve itibarlı bir üyesi kılma amacını da barındırmaktadır. Böylece ülkemiz dijital vergi, yeşil mutabakat, Paris Sözleşmesi, uluslararası anlaşmazlıkların halli mekanizmasının işlerlik kazanması, malların menşe tanımlaması, devlet yardımlarının uyumlaştırılması, yatırımların korunması gibi yeni anlayışı temsil eden sözleşmelere itibar ederek küresel bilgi ve norm akışında temiz siyaset uygulamalarıyla modern dünyanın güvenilir bir üyesi olacaktır.

Ahmet Davutoğlu

Gelecek Partisi Genel Başkanı

GİRİŞ

Açık ve şeffaf kamu yönetimi, öz olarak karar alma ve kural ihdası veya ilgası süreçlerinin önceden belirlenmesi, idare dışında olanların sınırları net bir şekilde belirlenmiş gizli olanlar hariç tüm bilgi, veri, belgelere kolayca ulaşabilmesi ve bu karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştıracak şekilde açık olması anlamına gelmektedir.

Kamu yönetiminde gizlilik ve kapalılığın zıddı olarak açıklık ve şeffaflık; kötü yönetimden kurtulma, muhtemel usulsüzlük ve yolsuzlukların önlenmesi, toplumdaki toplanan vergiler ile oluşan kamu kaynaklarının verimli, etkin, yerinde, israf edilmeksizin ve yasal denetim organlarının yanı sıra toplumun da sürekli denetimi ve gözetimine imkân veren vazgeçilemez bir demokratik kamu yönetimi ilkesidir.

Daha kapsamlı olarak yönetimde açıklık ve şeffaflık, halkın yönetim tarafından yürütülen iş ve işlemlerden haberdar olması, gerekli bilgi ve belgelere erişebilir olması, karar süreçlerine katılması, yapılanları denetleyebilmesi veya yanlışlardan hesap sorabilmesi gibi demokratik, temiz ve dürüst yönetim anlayışını ifade etmektedir.

Kamu hizmeti vatandaşlarımızın vergileriyle oluşan kaynaklar harcanarak verilmektedir. Partimiz bu temel gerçekten beslenen sorumluluğunun farkındadır ve kamunun en şeffaf şekilde örgütlenmesini ve denetlenmesini öngörmektedir. Partimizin öncelikli hedeflerinden biri, vatandaşa karşı kendisini sorumlu hissetmeyen bir kamu zihniyetinin ortadan kaldırılmasıdır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte, zaten yükleri ağır ve sorumlulukları yetişemeyeceği kadar fazla olan merkezi yönetim daha da merkezileşmiştir. Yeni sistemle merkez ve taşranın ilişkisini yönetmekte zorlanan, merkezin karar alma süreçlerini bir türlü hızlandıramayan, yerelin süreçlerde etkin olmasına müsaade etmeyen hantallaşmış merkezi yönetim, bir daralma daha yaşamıştır. Bu durum zaten kapalı olan sistemi daha da içe kapalı hale getirerek, şeffaflık ve hesap verilebilir olmaktan çıkarmış, TBMM dahi denetim gücünden yoksun bırakılmıştır.

Demokratik bir hukuk devletinde kamunun güç biriktiren ve sermayeyi istediği şahıs ve zümrelere keyfi olarak dağıtan bir odak olmaktan çıkmasını hedefliyoruz. Kamu hizmetlerinin vatandaşlarımıza ulaşımında her türlü görünen ve görünmeyen ayrımcı politikaların daima karşısında olacağız. Özellikle görünmeyen ayrımcılık, ötekileştirme ve eşitliğe aykırı uygulamaların tamamının ortadan kaldırılması gerektiğine inanıyoruz. Hukuk devletinin tesisi ve tam demokratik bir Türkiye arzumuzun hayata geçebilmesi için kamu yönetiminin bütün yönleriyle vatandaşlarımıza karşı eşitlikçi bir uygulama içerisinde olmasını ön görüyoruz.

Kamu yönetimi devlet ile vatandaşın bulunduğu bir ara yüz olmalıdır. Hakları hukuk devleti tarafından teminat altına alınmış güçlü bir birey, kaliteli ve etkin bir kamu idaresinin de ön şartıdır. Kamu personelinin ve hizmetinin nihai denetleyicisinin vatandaş olduğu gerçeği kabul edilmek zorundadır. Kamu hizmetini sunmanın bir ayrıcalık değil vatandaşlara karşı sorumluluk olduğu fark edilmelidir.

Türkiye, vatandaşlarının kamu makamlarından ve kurumlarından çekindiği değil, eşit bir şekilde hizmet aldığı bir ülke olmak zorundadır. Kamunun gücü; vatandaşa hizmetinin kalitesinde, ekonomik büyüklüğü; kaynakları verimli ve adil bir şekilde kullanmasında hesap verilebilirliği ise iş ve işlemlerdeki şeffaflığında kendisini göstermelidir.

Tam demokratik hukuk devletinin ilk ve doğal çıktılarında birisi, şeffaflığın yerleşik hale gelmesi olmalıdır. Partimiz, bu hedefi engelleyecek hiçbir mazereti kabul etmemekte, hesap verilebilirlik karşısında hiçbir meşru gerekçenin olamayacağına kati surette inanmaktadır.

Hükümetlerin, kamu idaresinin, siyasetçilerin ve siyasi partilerin hesap verme sorumluluğunu yalnızca yasal bir mecburiyet değil, ahlaki bir erdem olarak da görüyoruz. Şeffaflık tam demokrasinin vazgeçilmez bir unsurudur. Şeffaflığın sağlanmadığı bir yönetimde kaçınılmaz olarak kişisel menfaatler, verimsiz ve yanlış kararlar, israf, kamu kaynaklarının sorumsuz kullanımı ve haksız rekabet ortaya çıkacaktır. Şeffaflığı esas alan bir yasal düzeni ve kültürü oluşturamayan ülkeler vatandaşlarını mutlu edecek refahı sağlayamazlar. Modern bir hukuk devleti hesap verdikçe ekonomisi güçlenir, şeffaflaştıkça toplumsal barışı sağlamlaşır.

Yolsuzluk, ülkemizin sürdürülebilir ekonomik gelişiminin ve adil bir paylaşımın önündeki temel ahlaki ve yapısal sorunlardan birisidir. Yolsuzluğun birçok yapısal sebebi bulunmakla birlikte, ekonomik faaliyette kamu gücünün ağırlığının en temel etken olduğunu düşünüyoruz.

Şeffaflıkta yaşanan sorunlar, sağlıklı denetim mekanizmalarının çalışmaması ve hukuk devleti normlarının işlevsel olmaması kamu kaynaklarının istismar edilebilmesinin önünü açmaktadır. Yolsuzluğun da siyasetin ekonomik olarak yozlaşmasının da yaygın bilinen ismiyle basit bir 'rüşvet' sorunu olmadığını düşünüyoruz. Kamu kaynaklarının tarafsız, kuralsız ve istismar edilerek kullanılmasına yol açan her türlü girişim ve karar yolsuzluğa neden olmaktadır.

Bu çerçevede, kamu yönetiminde ve siyasette yolsuzluk kavramı ve fiilinin daha geniş bir tanımının yapılması gerektiğine inanıyoruz. **Bugün yolsuzluk kişisel ya da kurumsal zaafardan kaynaklanan bir kuraldışı olmaktan çıkarak sistemin iç dokusunun ürettiği sistemik bir nitelik kazanmış bulunmaktadır. Bugün maalesef sistemin ve onun ürettiği ilişkiler ağının yol açtığı sistemik yolsuzluk olgusu ile karşı karşıya bulunmaktayız. Sistemik yolsuzluk hukuki olarak yolsuzluk gibi görünmese bile siyaset, kamu ve iş dünyasının oluşturduğu karmaşık ağ üzerinden yapılan yapısal yolsuzluktur.**

Sistemik yolsuzluk ancak ve ancak kamu kaynaklarının kullanımında en kapsamlı anlamıyla tam bir şeffaflık ve hesap verilebilirlik ile mümkündür. Kamu adına güç ve kaynak kullanan her kişi ve kurum sadece yasalar karşısında değil, toplum önünde de şeffaf süreçleri işletmelidir.

Bu inançla; siyasi partilerin, kamu kurumlarının, sendikaların, odaların, basın kuruluşlarının ve STK'ların şeffaflaştıkça sağlıklı yapılar olacağına ve sağlam gelenekler oluşturabileceğine inanıyoruz. Bu bağlamda şeffaflığı temin edecek ve yolsuzluklara engel olacak “**ilk düşmenin**” **TEMİZ SİYASET** olduğuna inanıyoruz.

Temiz siyasetin cari yetersiz yasalara ve mevzuata, temennilere, kişisel inisiyatiflere ve şahsi vicdana bırakılmaması gerektiğini düşünüyoruz. “İlk düşmenin” doğru iliklenmesi için amasız ve fakatsız bir şekilde, başta hükümet olmak üzere, kamu adına karar alan bütün kişi ve kurumlar, siyasi partiler, odalar, sendikalar, basın kuruluşları ve STK'ların evrensel standartlarda çağdaş bir şeffaflık düzeyine ulaşmasının sağlanması, kamu ve gönüllü kaynaklarını kullanan resmî ve gayri resmî bütün örgütlü yapıların çağdaş ve evrensel bir hesap verebilirlik seviyesine ulaştırılarak bütün yönleriyle tam demokratik bir hukuki düzen ve ahlaki standartlarının uygulamaya konulması gerekmektedir.

KAMU MALİYESİ VE PARA POLİTİKASI: **VATANDAŞLARIN DEVLETE EMANETİ**

Ekonomi politikaları; toplumsal refah ve kalkınma için **sürdürülebilir, kapsayıcı** ve çevre dostu büyümeyi, bireylerin özsaygı ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarını karşılayacak tam istihdamı, ekonomik kaynakların **toplumun tamamının yararına** uygun ve etkin biçimde dağılmasını, gelirin **adil** ve **dengeli** bir biçimde bölüşülmesini sağlamak amacıyla uygulanır.

Rekabetçi bir ekonomi ve girişimci dostu bir yatırım ortamı ancak öngörülebilirliğin sağlandığı, kuralların herkese **eşit** uygulandığı, mülkiyet ve sözleşme haklarının güvence altına alındığı bir ortamda kurulabilir. Bu ise yargının **tarafsız, bağımsız, hızlı, etkin** ve hepsinden önemlisi **evrensel hukuka uygun işlediği** hukuk devletinde mümkündür.

Ekonomi politikalarında **mülkiyet** ve **girişim hakları** korunmalı, **sözleşme özgürlüğü** sağlanmalı ve **bireysel sorumluluk** esas alınmalıdır. Bu ise ancak **kurallı serbest piyasa ekonomisinin** benimsenmesi ile mümkün olur. Devlet ekonomiye doğrudan ve keyfi biçimde müdahale etmemeli, buyurgan ve kutsal bir varlık olarak değil, bir arada yaşayan bireylerin ortaklaşa görülmesi gereken işleri için yaratılmış bir hizmet aracı olarak tanımlanmalıdır. Devletin her türlü kararı ve eylemi **demokratik hesap verebilirlik** ilkesine uygun olmak zorundadır.

Devletin sorumluluğu; düzenleme ve denetim yoluyla, mal ve hizmet piyasaları ile para, kredi ve sermaye piyasalarının **sağlıklı, etkin** ve dürüst işlemlerini sağlamak, bunları geliştirici tedbirleri almak, piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşmeyi, kartelleşmeyi ve piyasa aksaklıklarını önlemektir. Piyasa ekonomisinde devlet ancak nesnel ve genel kurallar koyarak ve bu kurallara uygunluğu **denetleyerek** ekonomiyi yönlendirir. Denetim **bağımsız, tarafsız** ve **nesnel ilkelere** bağlı olmalı, asla bir baskı aracı ve tehdit unsuru olarak kullanılmamalıdır.

MALİYE POLİTİKASI: KAMU GELİRLERİNİN ÜRETKEN VE ADİL KULLANIMI

Maliye politikası; kamu gelir ve giderleri ile varlık ve yükümlülüklerinin, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyüme ve kalkınma hedefleri doğrultusunda ve makroekonomik politikalar ile uyumlu bir şekilde etkin, verimli ve rasyonel yönetilmesini sağlamaktır.

Maalesef son yıllarda özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte, maliye politikalarının siyasi iradenin çıkarları doğrultusunda kullanılması yönündeki eğilim güçlenmiştir. Sürdürülebilir ve kapsayıcı olmaktan uzak bu durum yatırımcılar nezdinde kamu maliyesinin güvenilirliğini zedelemiş, milletin ödemek zorunda olduğu yükü ise daha da büyümüştür.

Maliye politikalarındaki temel amacımız; ekonomik kaynakların toplumun tamamının yararına uygun ve etkin biçimde dağılmasını, gelirin adil ve dengeli bir biçimde bölüşülmesini sağlamaktır. Maliye politikamız gelir dağılımını düzeltme amacına adil ve kapsayıcı bir biçimde odaklanacaktır. Bu çerçevede;

- Daha adil bir gelir paylaşımının sağlanması için vergi ve harcama politikalarını **kamuda tasarrufu** merkeze alarak yeniden gözden geçireceğiz.
- Sosyal barışın ve istikrarın sağlanması için temel **sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler**den bütün vatandaşlarımızın eşit koşullarda yararlanabilmesini sağlayacak, kapsayıcı bir politika çerçevesini hayata geçireceğiz. Sağlık hizmetlerinin kalitesini artıran, eğitim ve öğretime ulaşma önündeki engelleri kaldıran, yoksullukla mücadeleyi önceleyen harcamaların kamu bütçesi içindeki payını artıracamız.
- Kamu yatırımlarında **yolsuzlukla mücadeleyi, şeffaflığı ve hesap verebilirliği** merkeze alan hukuki altyapıyı kuracağız.
- Belli sektörleri odağa alan, **hedefe yönelik yatırımlara** öncelik vereceğiz. Yatırım kararlarında, ilgili sektörlerdeki ihtiyaçları, sosyal faydayı, finansman kapasitesini ve verimliliği esas alacağız.
- İktisadî faaliyetin canlı, büyümenin güçlü ve olumlu olduğu dönemlerde dengeleyici maliye politikaları, şartların olumsuz olduğu dönemlerde ise destekleyici maliye politikaları uygulayacağız. Bu amaçla yeni bir **Kamu Maliyesi Strateji Belgesini** hazırlayacak ve tüm unsurları çok iyi belirlenmiş **Uyarlanabilir Mali Kural** uygulamasına geçeceğiz.
- Kamu borç stokunun seviyesinin ve kompozisyonunun sağlıklı olmasını ve güçlü nakit rezervi tutulmasını sağlayacağız. Herhangi bir nedenle alınan **geçici mali genişleme önlemlerinin kalıcı hale gelmesine** müsaade etmeyeceğiz.
- Ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı destekleyecek, **adil, sade, tarafsız, şeffaf ve hesap verebilir** bir vergi sistemi oluşturacağız.

- Etkinliği artırılacak vergi idaresi sayesinde hem hane halkı hem de iş dünyası üzerindeki vergi yüklerini kademeli olarak hafifletecek, ülke içerisinde farklı kurumsal uygulamalar nedeniyle bireysel ve kurumsal yanlış yönelime sebep olan mevzuat uygulamalarını sonlandıracak, **istihdam** ve **üretim dostu** bir vergi politikası takip edeceğiz.
- Vergi yükünü ekonomimizde **sermaye birikimini, uluslararası rekabeti, ekonomik büyümeyi** ve **ekonominin üretken kapasitesini, işgücüne katılımını engellemeyecek** düzeyde tutacağız.

Vergi sistemimizin;

- Vergi mevzuatının vatandaşlarımız ve şirketlerimizce rahatlıkla **anlaşılabilir** olmasını,
- Aynı durumda olan her bir gerçek ve tüzel kişinin **aynı şekilde** vergilendirilmesini,
- Vergilerin iktisadî birimlerin ve işletmelerin **sağlıklı karar almasını** engellememesini,
- Vergi mükelleflerimizin, vergilerden ve nasıl uygulandıklarından **haberdar** olmalarını.
- Vergi tahsilâtının maliyetinin hem kamu hem de vergi mükellefi için en aza çekmek amacıyla **vergi idaresinin etkinliğinin artırılması** ve toplam yükü arttırmadan verginin **tabana yayılmasını** sağlayacak düzenlemeler yapacağız.
- Vergi idaresinin dağınık ve verimsiz yapısını güncelleyecek, **veri güvenliği** ve vergi mükelleflerinin **mahremiyetlerini** önceleyeceğiz.
- Her bir vatandaşımıza **ödeyebileceği** kadar, yani ekonomik gücü kadar bir vergi uygulayacak ve vergi tutarı, vergi tarihi ve nasıl ödeneceği gibi hususların vatandaşlarımız ve şirketlerimiz için açık ve belirli olmasını sağlayacağız.

BÜTÇE HAKKI: TEMEL VATANDAŞLIK İLKESİ

Üreticilerden, çalışanlardan ve bütün vatandaşlarımızdan toplanan kamu kaynaklarının nerelere ve nasıl harcanacağı büyük bir sorumluluktur. Kamu yönetiminde gelirlerin temininden harcamaların tahsisine kadar tüm süreçler, **mali disiplin hedefine** uyumlu bir şekilde vatandaş odaklı bir bakış açısı ile planlanmalıdır. Başka bir deyişle, bütçe **vatandaş bütçesi** olacak şekilde hazırlanmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile en temel işlevlerinden birisi olan bütçe yapma hakkı adeta elinden alınan TBMM, bütçe hazırlama ve denetim süreçlerinin yeniden tek yetkilisi ve belirleyicisi olmalıdır.

Bu çerçevede;

- Meclis bilgisi ve onayı dışında **bütçe üstü harcama** ve **kompozisyon değişikliklerine** son vereceğiz.
- Son yıllarda zayıflama eğiliminde olan **Bütçe Hakkına katılım** sürecini yeniden güçlendirerek, bütçeleme sürecine başta sivil toplum örgütleri olmak üzere toplumun ilgili tüm kesimlerinin aktif katılımını sağlayacağız.
- Bütçe hedeflerini, bağımsız paydaşlarla istişare halinde tespit ederek, makroekonomik tahminler çerçevesinde **orta vadeli plan** ve **programları** esas alarak belirleyeceğiz.
- Kamu bütçesini **güvenilir** ve **gerçekçi** olacak şekilde hazırlayacak, gerçekleştirmelerin onaylanan bütçe ile uyumlu olmasını sağlayacağız.
- **Risk analizlerini** bütçe tasarılarının parçası haline getireceğiz.
- **Program** ve **performans tabanlı bütçeleme** sistemlerini güçlendireceğiz.
- Sermaye yatırımlarını ve bu yatırımların finansman koşullarını **rasyonalize** edecek ve ihtiyaçlara göre önceliklendireceğiz.

KAYIT DIŞILIKLA MÜCADELE: **KALICI EMEK BARIŞI**

Küreselleşme ve dijitalleşmenin yaşamlarımıza her gün yeni rekabetçi ve yıkıcı baskılar oluşturduğu günümüz dünyasında bu baskıların üretim süreçlerine, hizmetlere istihdam piyasalarına etkilerini doğru okumak ve yönetmek ancak doğru politikalar geliştirmek ile mümkün olabilecektir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte işgücü piyasasında hızla değişen dinamiklerin etkisi, küresel göç dalgaları, terör ve güvenlik tehditleri gibi konuları birlikte ele alarak, bu analizleri doğru yapamayan, doğru öncelikler ve politikalar geliştiremeyen ülkelerin sert rekabet yarışında ayakta kalması mümkün olamamaktadır. İstihdam piyasaları bir ekonomideki ilerlemeyi, sosyal sektörlerdeki gelişmeyi, işgücü verimliliğini, ekonominin rekabet gücünü birlikte yansıtabilecek özelliklere sahiptir. **Kayıt dışı istihdam** çalışanları sosyal güvenceden mahrum bırakmakta, ekonomide rekabeti baltalamakta, vergi gelirlerini ve vergi adaletini azaltmakta ve en önemlisi emek piyasasında çalışma barışını ve adaleti zedelemektedir. Türkiye’de çalışanların neredeyse üçte biri **güvencesi düşük** alanlarda istihdam edilmektedir.

Kayıt dışı istihdam ise toplam istihdamın yaklaşık üçte biridir. Türkiye’de kayıt dışı istihdam birçok gelişmiş ülkeye göre daha yüksektir. Bunun nedenlerinin en başında istihdam üzerinde gerek işveren gerekse işçi

üzerindeki yüklerin yüksek olması gelmektedir. Ayrıca işsizlik oranlarındaki ve genç işsizlikteki yükseliş, emek piyasasının tek taraflı bir piyasa haline dönüşmesine yol açmıştır. Sanayide ve hizmetler sektöründe verimliliğin düşük olması da kayıt dışı istihdamı teşvik etmektedir. Son yıllarda iyice kısıtlanan çalışanların sendikal ve örgütlenme haklarına karşı yapılan saldırılar da kayıt dışı istihdamı arttırmaktadır. Kayıt dışı istihdama karşı denetim ve cezalar kanunlarda yer almasına rağmen ne etkin denetim yapılmakta ne de caydırıcı tedbirler uygulanmaktadır. Bu çerçevede;

- İşgücü piyasasında öncelikle **işçi ve işveren üzerindeki vergi ve sosyal** güvenlik yüklerini azaltarak, kayıt dışı işçi çalıştırmanın ekonomik değerini ortadan kaldıracacağız.
- **Emek barışı** ilan ederek kayıt dışı çalışan ve çalıştıranların beyan yoluyla sistem içine girmesini sağlayacağız. Emek barışı süresi sonunda beyanda bulunmayan ve kayıt dışı istihdama devam edenlere uygulanacak cezaları arttırarak caydırıcı hale getireceğiz. Emek barışı süresi sonunda kayıt dışı istihdam denetimlerini arttıracak ve yerinde denetimin yanı sıra dijital çapraz denetimi de hayata geçireceğiz.
- Çalışanların **sendika** ve **örgütlenme** haklarını teşvik edeceğiz.
- Yatırım ortamını iyileştirmeye yönelik düzenlemeleri acilen gerçekleştirerek yerli ve yabancı yatırımların önündeki engelleri kaldırarak, istihdamı arttıracacağız. Böylelikle üretim ve istihdamı arttırmak adına her sektördeki yerli ve yabancı sermayeli yatırımların artırılmasını sağlamak amacıyla **yatırım ortamını iyileştirmeye** yönelik düzenlemeleri acilen gerçekleştireceğiz.
- İşgücü piyasasında çalışanların kazanılmış haklarını koruyan, kişilerin çalışma hayatı dışındaki özel yaşamı ile dengesini kurabileceği **esnek istihdam** olanakları sunan, **prim yatırmayanları değil primlerini ödeyen işverenleri destekleyen** bir çalışma hayatı, işgücü piyasası ve sosyal güvenlik altyapısını oluşturacağız.
- Çalışma hayatını; **işgücü piyasalarına katılımı, verimlilik artışını, kayıtlılığı, nitelik geliştirmeyi** ve sürekli eğitimi özendirici şekilde geliştireceğiz.
- Çalışma hayatının **insan onuruna yaraşır iş** prensibi esas alınarak düzenlenmesini, çalışanlara günün gerekliliklerine uygun nitelik ve becerilerin kazandırılmasını sağlayacağız.

VERGİ TEŞVİKLERİ VE İSTİSNALARI: **ADİL VE ŞEFFAF KAYNAK DESTEĞİ**

Vergi istisnası, vergi kanunlarına göre vergilendirilmesi gereken vergi konularının aynı veya başka kanunlarla kısmen ya da tamamen vergi dışı bırakılmasıdır. Kamu hizmeti vatandaşlarımızın vergileriyle oluşan kaynaklar harcanarak verilmektedir. Siyaset, bu temel gerçekten beslenen sorumluluğunun

farkında olmalı ve en şeffaf şekilde denetlenmesini öngörmelidir. Vatandaşlarımız vergileri karşılığında aldıkları kamu hizmetini sorgulama ve denetleme hakkına sahiptirler.

Vergi teşvikleri ve istisnaları aslen toplumun bir kesiminden toplanan kaynakların başka bir kesime aktarımıdır. Bu nedenle hassas dengeler içermektedir. Bu teşvik ve istisnalar sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak üretimi ve istihdam piyasasını büyütmek, dezavantajlı kesimleri korumak, girişimcileri, yoksulları, gençleri, kadınları destekleyerek daha adil bir gelecek inşasını yaratmak açısından önemlidir.

Vergi istisnaları bu nedenle adil ve şeffaf olmalı, gerek tahsisinde gerek kullanımında ve denetlenmesinde toplum vicdanını zedelememesi esas olmalıdır.

Mevcut durumda maalesef vergi teşvik ve istisnaları hem tutar hem kalem olarak büyümüş, kontrolü ve denetlenmesi zorlaşmıştır. İktidar bu araçları, üretim ve istihdam piyasasını büyütmek ve toplumun dezavantajlı kesimlerini gözetmek yerine yandaş şirketlerin ve kendi siyasetinin finansmanı amacıyla kullanmaktadır. İktidar vergi kanunlarında ihtiyaç duyulan reformları yapmak yerine vergi teşviklerini ve istisnalarını adrese teslim uygulamalar olarak kullanmaktadır. Aynı zamanda bu konulardaki şeffaflığı tamamen ortadan kaldırmış, **devlet sırrı, şirket sırrı** kapsamında bilgi almayı ve takibini yapmayı zorlaştırmıştır.

Bu çerçevede; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını, hesap verilebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere;

- Bir plan dahilinde teşvik ve istisna tutarlarının vergi gelirlerinin belli bir yüzdesini aşmamasını kanuni teminat altına alacağız.
- Vergi reformu kapsamında **vergi teşvik ve istisnalarını kişiye ve kuruma özel olmaktan çıkarıp, aynı durumda olan gerçek ve tüzel kişilerin hepsini kapsayacak adil bir hale getireceğiz.**
- Vergi teşvikleri ve istisnalarının vatandaşlar tarafından incelenebilmesi amacıyla verileri tüm detaylarıyla yayınlayacağız.
- Teşvik ve istisnalarda iç denetim ve kontrol sistemlerini güçlendireceğiz.
- Yatırıma ve kuruma özel uygulamalar gerektiği hallerde öngörülen kamu yararının tüm fizibilitesinin önceden şeffaf bir şekilde paylaşılmasını sağlayacağız.
- Teşvik ve istisnaların hazırlanma aşamasından uygulanmasına etkinliği, şeffaflığı ve hesap verilebilirliği temel alan bir yaklaşımı benimseyeceğiz,

MALİ ŞEFFAFLIK: YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNİN ÖN ŞARTI

Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılabilmesi, bütçe hakkının gerçek anlamda hayata geçirebilmesi, **yolsuzluğun, israfın ve kayırmacılığın** önlenmesi ancak şeffaf bir mali yönetimle mümkün olabilir. Kamu maliye politikalarında tüm işlemlerin ve bilgilerin şeffaf bir şekilde sunulduğu ülkelerde yatırımcıların **güveni artar, risk primi azalır**, kamunun borçlanma **faizleri düşer**, vatandaşın cebinden daha az kaynak çıkar.

Son yıllarda yolsuzlukla mücadelede, şeffaflıkta ve hesap verebilirlikte yaşanan gerileme, “ben derim olur” yaklaşımı, ehil olmayan ellerle yürütülen **arka kapıdan** ekonomi politikaları nedeniyle ülkemizin ödediği ekonomik bedel tarihi bir hızla artmıştır. Sadece **son iki yılda kamu borç stoku bu yanlış uygulamalar nedeniyle iki katına** çıkmıştır.

Mali şeffaflığı güçlendirmek için;

- Mali raporların, mali tahmin ve bütçeleme süreçlerinin, **risk analizleri** yapmak suretiyle kalitesini artıracaktır.
- **Muhasebe, raporlama, istatistik ve bilgi sistemleri** altyapısını güçlendirecek adımlar atacağız.
- Mali raporlamaları **tüm kamu işletmelerini** kapsayacak şekilde genişleteceğiz,
- Kamu **arsa ve arazilerinin, yer altı doğal kaynaklarının** tam piyasa değeri ile kamu bilançosunda gösterilmesini sağlayacağız,
- **Kamu-Özel işbirlikleri** dâhil tüm koşullu yükümlülükleri merkezi olarak takip edip muhasebeleştireceğiz,
- Ekonomik ve mali performansın halkımızca daha iyi anlaşılmasını sağlayacak şekilde **bütçe sunum formatları** hazırlayacağız,
- Yerli ve yabancı **bağımsız makroekonomik tahminleri** de bütçe sürecinde dikkate alacağız,
- Ayrıntılı **mali risk raporlarını** yayımlayarak, her bir belediye ve kamu idaresinin ayrı ayrı mali tablolarının anlaşılır şekilde kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacağız,
- **TBMM'nin KİT'ler üzerindeki denetimini** daha etkin hale getireceğiz.

BİLGİ EDİNME HAKKI

Kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanabilmesi, ancak tüm gerçek ve tüzel kişilerin **eşit** bir biçimde ve **tarafsızlık** ilkesine bağlı olarak bilgi edinme hakkını kullanması ile mümkündür. Kamu gücünü kullanan kurum ve kuruluşların, kendilerine verilen yetkiler nedeniyle sahip oldukları bilgilere tüm gerçek ve tüzel kişilerin erişebilmesi **demokrasiyi güçlendirir, vatandaşların devlete olan güvenini artırır, yolsuzlukla mücadeleyi etkin** kılarak kolaylaştırır.

Son yıllarda birçok alanda daha geniş bir biçimde kullanılan Kamu Özel İşbirliği projelerine ait bilgilerin devlet sırrı, firma sırrı gerekçeleri ile kamuoyu ile paylaşılmaması kamu maliyesinin performansını ölçmeyi güçleştirmiş, finansal piyasalardaki dalgalanmaları artırmış, kamu bütçesinin üzerindeki başta faiz olmak üzere yükleri artırmıştır. Söz konusu riskleri bertaraf etmek amacıyla;

- Bilgi edinme kanununda gerekli değişiklikleri yaparak, **ticari ve devlet sırrı kavramlarının kapsamını yeniden belirleyip** bilgiye ulaşmayı kolaylaştıracaktır.
- **Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun** ile **Bilgi Edinme Hakkı Kanununda** gerekli değişiklikleri yaparak uygulamanın etkinliğini artıracak araçları oluşturacağız.

KAMU MALİ YÖNETİMİNİN DENETİMİ: ETKİNLİK, ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK

Kamu politikalarında aslanan, kamu eliyle yürütülen hizmetlerin **verimini** ve **kalitesini** en üst seviyeye çıkarmaktır. Gelişmiş ülkelerde özellikle son 40 yıllık dönemde daha fazla ağırlık kazanan; **reformlara dayalı yönetim, devletin ekonomi içindeki payının azaltılması, yönetici ve sistem kalitesine yoğunlaşma** vb. eğilimler, kamu mali yönetiminin ve kontrolünün düzenlenmesini zorunlu kılmıştır. Kamu mali yönetiminin kontrolü; şeffaflığı ve hesap verebilirliği garanti altına alan, yolsuzluğu, verimsizliği ve israfı önleyecek en güçlü unsurdur.

Yaşanmakta olan küresel salgında diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kıyasla **Türkiye'nin doğrudan hibe şeklindeki desteklerde son derece yetersiz kalması**, kamu mali yönetiminde kontrolün ne denli önemli olduğunu yeniden hatırlatmıştır.

Bu çerçevede; kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını, hesap verilebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere;

- **İç denetim** ve **kontrol** sistemlerini güçlendireceğiz.
- Kamu mali yönetiminin **yapısını** ve **işleyişini** günümüz dünyasına uygun hale getirmek için gözden geçireceğiz,
- Bütçelerin hazırlanma aşamasından uygulanmasına **etkinliği, şeffaflığı** ve **hesap verebilirliği** temel alan bir yaklaşımı benimseyeceğiz,
- Tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolünü düzenleyen **5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun** eksikliklerini gidererek, katı ve kesin bir şekilde uygulayacağız.

PARA VE KUR POLİTİKASI: **TCMB VE BDDK**

Ekonomik faaliyetin temel amacı; bütün insanların yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişme haklarına sahip olmalarını mümkün kılacak şekilde bireylerin ve toplumun refahını sağlamaktır. Fiyat istikrarı ve finansal istikrarın zarar görmesi ise ekonomik iklimin zehirlenmesine yol açmaktadır. Fiyat istikrarı Türkiye'nin temel ekonomik sorunlarının başında gelmektedir. Yüksek enflasyon ekonomik ve sosyal olarak yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Enflasyon gelir dağılımını daha da kötüleştirmekte, yatırım iştahını azaltmakta, kayıt dışılığı ve tasarruf açığına körüklemekte, finansal okuryazarlığı zorlaştırmaktadır. Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası ile diğer bağımsız kamu otoritelerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve siyasetten veya piyasadan kaynaklanabilecek her türlü doğrudan müdahaleden arındırılması kritik öneme sahiptir. Ekonomide öngörülebilirliği artırmak ve riskleri azaltmak enflasyonla mücadelenin olmazsa olmazıdır. Bunun için de para ve kur politikası uygulamaları kritik öneme sahiptir.

Türkiye'de enflasyonla gerçek bir mücadele yapılmamaktadır. Dünyada enflasyon sorunu kalmamışken, Türkiye hak etmediği şekilde kötü yönetilmekte ve vatandaşlar yüksek enflasyon ve onun çıktısı olan yüksek faiz yükünün altında ezilmektedir. TCMB kanununda bulunan bağımsızlık fiilen tanınmamakta gerek atamalarda gerekse para politikasının yönetiminde siyasi ve ideolojik yaklaşımlar istikrarsızlık yaratmaktadır. Cumhurbaşkanı ve dar çevresindeki kişilerin iktisada giriş derslerinde bile bahsi geçmeyen teorileri için Türkiye bir deney alanı haline getirilmiştir.

TCMB bağımsız olmamasının yanı sıra şeffaflıktan da uzaklaşmıştır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş sonrasında TCMB rezervlerinden 128 milyar \$ hiçbir iletişim yapılmadan satılmış, swap sonrası rezervler negatif 47 Milyar \$'a kadar düşmüştür. Cumhuriyet tarihinin bu en büyük finansal skandalı hakkında ne bir iletişim yapılmış ne de buna imza atanlar hakkında bir soruşturma yapılabilmektedir.

Diğer bağımsız kurum **BDDK ise talimatla iş yapar hale gelmiş**, kanunundan gelen tasarruf sahiplerinin haklarını gözetme görevini bir kenara iterek hükümetin akıldışı deneylerinin uygulayıcısı haline getirilmiştir.

- Para politikamızın temel amacı **fiyat istikrarına sürdürülebilir** bir biçimde ulaşmak ve finansal istikrarı gözetmek olacaktır. Para politikamız fiyat istikrarını sağlarken **finansal sürdürülebilirliği** de ikincil bir hedef olarak gözetecektir.
- Para politikası rejimimiz **Enflasyon Hedeflemesi Rejimi** olacaktır. Enflasyon hedeflemesi rejiminin sadece fiyat istikrarını sağlamak için değil, aynı zamanda makroekonomik bir bakış açısıyla ekonomide güvenin sağlanması ve ülke risk primlerinin iyileştirilmesi için de gereklidir.
- **TCMB'nin araç ve operasyon bağımsızlığı** hiçbir hal ve şart altında siyasi müdahalelere açık olmayacaktır. Merkez Bankası bağımsızlığı aynı zamanda hesap verme yükümlülüğünü de beraberinde getirecektir.
- TCMB'nin uygulamalarında şeffaflıktan uzak ve güven sarsıcı hiçbir husus yer almayacaktır. Finansal piyasalarda ekonomi politikalarına olan güveni sarsıcı, uluslararası sermaye akımlarının serbest bir biçimde gerçekleşmesini aksatan, risk algısını yükselten ve uzun vadeli büyüme potansiyelini sınırlayabilecek olan piyasa ve akıl dışı politika uygulamalarına son verilecektir. Ekonomi politikamızın genel anlayışına uygun olarak öngörülebilirliğini sağlayacak kurallar getirilecektir.
- Fiyat istikrarına olan bağlılığımızın bir göstergesi olarak, enflasyon hedefinin tutturulamaması nedeniyle **iki dönem üst üste hükümete mektup yazmak zorunda kalan TCMB Başkanının, TBMM ihtisas komisyonunun nitelikli oy çoğunluğu ile görevinden alınabilmesi yönünde bir uygulamayı yürürlüğe sokacağız**. Bu uygulama ile enflasyon hedeflemesi rejiminin önkoşullarından biri olan hesap verme yükümlülüğü ilkesi yasal güvence altına alınmış olacaktır.
- TCMB ile reel sektörün ve finansal kesimin ilişkisi güçlendirilecektir. Son yıllarda küresel ekonomide yaşanan gelişmeler Merkez Bankacılığında tepkisel değil ön alıcı politikalar uygulanmasının önemini bir defa daha ortaya koymuştur. Bu amaçla TCMB politikalarının belirlenmesinde reel ve finansal sektörün ihtiyaçlarının ve beklentilerinin anlaşılması uygulanacak politikaların başarısı açısından elzemdir. Söz konusu koordinasyonu güçlendirmek amacıyla **TCMB Para Politikası Kurulu'na finansal ve reel sektörü temsilen oy hakkına sahip bağımsız iki üye eklenecektir**. Bu yolla para politikası kararlarının reel sektör ve finansal sektördeki paydaşlarca içselleştirilmesi de sağlanacaktır.
- Finansal sektöre ilişkin düzenleme ve denetleme yetkileri TCMB bünyesinde birleştirilecektir. Makro ihtiyati politika araçlarının bir araya toplanmasını sağlamak amacıyla **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu TCMB kurumsal çatısı altına taşınacaktır**.
- TCMB bünyesinde Para Politikası Kurulu'nun yanı sıra **Finansal İstikrar Kurulu oluşturulacaktır**.
- Fiyat istikrarı ve finansal istikrar bilincini güçlendirmek amacıyla etkin bir iletişim politikası izlenecektir.

KAMU KAYNAKLARININ KULLANIMI: **ZİHNİYET VE AHLAK DEVRİMİ**

Partimiz, Türkiye'nin evrensel standartlarda bir merkezi yönetime sahip olması gerektiğine inanmaktadır. Neredeyse bütün kamu idaremiz merkezi yönetim içerisinde veya etrafında faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin coğrafi büyüklüğü ve nüfusu, merkezi yönetimi sorunlu kılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile bu sorunlu merkezi yapı daha da merkezileştirilmiş bulunmaktadır. Bu durum merkezi yönetimi hantallaştırmakta, sadece tek makama karşı sorumluluk duyulmasının sonucu olarak, o makamın bilgisi dışında gündelik kararların bile alınmasını engellemekte, suistimallerin artmasına ve demokrasinin zayıflamasına yol açmaktadır.

Vatandaşımıza yük olan değil yük alan, ekonomik faaliyetleri zorlaştıran değil rekabetçi bir ekonomik zemin oluşturan, her türlü beşeri ve maddi kaynağımızı israf eden değil verimli kullanan bir kamu yönetiminin hayata geçmesini sağlamayı amaçlıyoruz.

Kamu hizmetlerinin üretiminde piyasa araçlarından mümkün olduğunca faydalanılmasını, serbest rekabeti ve rasyonel kaynak dağılımını bozan kamu müdahalelerinin ortadan kaldırılmasını ön görüyoruz. Kamu ile özel sektör birbirinin rakibi değil tamamlayıcısı olmalıdır. Kamunun öncelikli sorumluluğunun piyasaların gelişip serpilmesine zemin hazırlamak olduğunu düşünüyoruz.

Merkezi idarede yer alan bakanlıklar, kurumlar ve bağlı, ilgili, ilişkili birimlerin, düzenleyici ve denetleyici kurumların tamamının bir zihniyet devrimi yaşamasını elzem görüyoruz.

Teknolojik devrimin yaş, eğitim, gelir ve coğrafya sınırlarını aşarak her bir bireyin kesintisiz bir şekilde süreçlere dâhil olma imkânı verdiği bir dönemde, merkezi yönetim ağının baştan aşağı gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Parti olarak kamu kaynaklarının verimli ve etkin kullanımı açısından merkezi yönetimi yeniden gözden geçirmeyi ertelenemeyecek bir aciliyet olarak görüyor, sorumlu ve verimli bir merkezi yönetimin günümüzün gereklerine göre yönetmesi ve yönetmemesi gereken alanların açık, şeffaf ve net bir şekilde yeniden belirlenmesi gerektiğini biliyoruz.

İSRAF: KAMU GÜCÜNÜN ÖZEL ÇIKARLAR İÇİN KÖTÜ KULLANILMASI

Halkın emaneti olan kaynağın kamu hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olmayan alanlara veya görevlilerin lüks ve kişisel çıkarlarına yönelik harcamalara yönlendirilmesi kabul edilemez. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kamu kuruluşları ve kamu yetkililerinden beklenen söz konusu kaynakları kullanırken giderleri asgari seviyede tutmak ve kaynakları verimli, üretken ve istihdam oluşturacak alanlara yönlendirmek ve halkın refah seviyesini sosyal adaleti de sağlayacak şekilde üst düzeylere çıkarmaktır.

Türkiye’de kamu harcamalarında bu ilkelere uyulmadığı açıktır. Neredeyse her türlü makama **çoğu lüks sınıfına girecek araç tahsisleri, tüm kamu yöneticilerinin makamlarındaki gösteriş, görev değişikliğinde makam ve lojman tefrişlerinin yenilenmesi, kamu binalarındaki büyüklük ve lüks harcamaları**, kamu hizmet sunumunda son dönemde geldiğimiz anlayış bozukluğunu bariz bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu çerçevede;

- Kamuda israf, gereksiz harcama ve gösterişe asla izin verilmeyecek, **büyük harcamalar gerektiren bina, makam ve mevki harcamaları, açılış karşılama ve uğurlama törenleri** gibi uygulamalara son vereceğiz.
- Güvenlik seviyesi üst düzeydeki istisnai bazı görevler hariç olmak üzere, **Bakanlık kurum ve kuruluşlardaki en üst seviyedeki bürokratlar dahil makam aracı ve makama tahsisli lojman** uygulamalarına son vereceğiz.
- Kaynaklarımız verilen kamu kaynaklı **üretim ve hizmetin kalitesini ve teknolojisini yükseltecek, istihdamı ve rekabeti arttıracak ve kamu hizmetine ulaşımı kolaylaştıracak** alanlara yönlendireceğiz.
- Aynı işlerin farklı bakanlıklar ve kurumlar tarafından yapılmasını engelleyeceğiz. **Birden fazla Bakanlığa ilgilendiren konuların koordinasyon ve sonuçlandırılması görevini tek Bakanlığa vererek**, vatandaşlarımızın ve işletmelerimizin farklı Bakanlıklarla muhatap olmalarına son vereceğiz.
- Emek ve kaynak israfına yol açan bütün kurumsal yapılarda ciddi bir dönüşüm ve sadeleştirmeyi hayata geçireceğiz.

RÜŞVET: YOLSUZLUĞUN NİHAİ MUAMELESİ

Hukuk devletini ayakta tutan önemli unsurların başında, kamu kaynakları üzerinde kimlerin ne kadar tasarrufta bulunabileceğini kurallara bağlamanın yanında, kaynak kullanımını şeffaf bir denetime tabi kılması gelir. Ancak yasaların, mevzuatın veya teamüllerin var olmasının yanında kamu yöneticilerinin takdir yetkisi de sistemin kaçınılmaz bir parçasıdır. Bu durum kamu kaynaklarının kullanımında her zaman yolsuzluk potansiyelinin olabileceğini gösterir. Başarılı bir kamu yönetimi ve demokratik bir hukuk devleti bu potansiyeli azami ölçüde şeffaf araçlarla denetlemeyi öngörür.

Yolsuzluk en basit ve genel tanımla kamu gücünün özel çıkarlar için suiistimal edilmesidir. Yolsuzluğu oluşturan sürecin özünde, takdir yetkisine sahip olanların, kamu kaynaklarını birilerine avantaj veya dezavantaj oluşturacak şekilde adımlar atmasıyla gerçekleşir. Avantajların ya da dezavantajların her zaman maddi olması gerekmez. Kamu yönetiminde kural dışı her türlü haksız imtiyaz sonunda bir yolsuzluk oluşturur. Bu adımlar bazen bir bütün olarak yozlaşma veya müstakil olarak iltimas veya rüşvet şeklinde gelişmektedir.

Kamu kaynaklarının haksız kullanımında öne çıkan yönetsel yolsuzluk türlerinin en fazla bilineni rüşvettir. Rüşvet genellikle maddi çıkar neticesinde ortaya çıksa da bazen koruma ve kollama şeklinde karşılıklı çıkara dayalı olarak da görülebilir.

Rüşvet, kamu görevlilerinin kamu hukuk kurallarına ve toplumsal usullere aykırı bir şekilde elde ettikleri haksız kazançtır. Rüşveti var eden kaynak, vatandaşların vergileriyle oluşan kamu kaynakları ve bütün vatandaşlara ait olan ülke zenginlikleridir.

Günümüz dünyasında rüşvet, modern kamu hukukunda artık **sistemik ve stratejik yolsuzluk** olarak tarif edilen mekanizmalarının gelişmesiyle dönüşüm yaşamış olsa da asıl tabiatı değişmemiştir. Ülkemiz de son yıllarda bire bir ilişkiye indirgenmiş rüşvet sorunu varlığını devam ettirmekle beraber; mega projelerden kaynaklı ölçek büyümesi, şeffaflığın büyük ölçüde ortadan kalkması, açıklanamayan zenginleşmelerin üzerine gidilememesi gibi sorunlardan dolayı ciddiyle ele alınmamaktadır.

Oysa birçok farklı kamu otoritesinin aynı anda dahil olduğu sistemik ve stratejik yolsuzluğun yükseldiği ülkelerde rüşvet mekanizması da büyümektedir. Ne kadar karmaşık yolsuzluk ilişkileri vuku bulursa bulunsun, sonunda yozlaşmadan ve yolsuzluktan kazanan en az iki taraf bulunmaktadır. Bu tarafların ilişkisinin ismi rüşvettir.

Rüşvet yolsuzluğun nihai muamelesi olduğundan tek başına rüşvetle mücadele mümkün olmadığı gibi anlamlı da değildir. Rüşveti engellemenin yolu topyekûn şeffaflaşma, hukuk devleti ve kamu yönetimi kurallarının işleminin denetiminden geçmektedir. Şümulü bir kamu yönetimi ve şeffaflık

reformunun hayata geçmesiyle rüşvet, iltimas ve kayırmacılık gibi sonuçlar da daha başarılı bir şekilde engellenebilecektir. Ayrıca;

- Mal bildiriminde bulunma yükümlülüğüne sahip kesimler genişletilerek başta **tüm siyasi partilerin genel merkez yöneticileri, il başkanları ve ilçe başkanları ile tüm sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri** için mal bildiriminde bulunma zorunluluğunu getireceğiz.
- Mal bildiriminin **5 yıllık yenileme süresi 2 yıla düşürülerek, her dönem mal bildirimleri mukayeseli olarak incelenecek** ve kaynağı açıklanamayan gelir artışları için her türlü müeyyide tavizsiz bir şekilde uygulayacağız.
- Örtülü bir rüşvet uygulamasına dönüşme riski barındıran hediyeleşme kesin bir düzene kavuşturulacaktır. Bu çerçevede, kamu görevlilerinin sembolik değer barındıranlar dışında hediye kabullerine yönelik mevcut yasaklama düzenlemeleri etkin bir şekilde uygulanacaktır.
- **Uluslararası devlet temsillerinde** alınan ve takdim edilen hediyeler **100 doları aşmayacaktır**. Herhangi bir gerekçe ile bu değeri aşan hediyeler görev süresi dolduğunda hazineye intikal edecektir.

BÜTÇE DIŞI FONLAR VE VARLIK FONU: DENETİM DIŞI KAMU KAYNAK KULLANIMI

Türkiye Varlık Fonu sermayesi ve/veya yönetimi devlete ait olan ve gelir fazlalığı olduğu için kamu giderlerinin önemli bir kısmını finanse eden bazı şirketlerin varlıkları ile gelirlerini **denetim dışı** ve **şeffaflıktan uzak** yöneten bütçe dışı bir fon niteliği taşımaktadır.

Varlık Fonları, **bütçe gelirleri giderlerinden fazla olan veya emeklilik fonu gibi büyük oranda gelirleri olan ülkelerde**, bu fazlalıkları değerlendirmek amacıyla kurulmaktadır. Varlık Fonu **sürekli bütçe açığı veren** ülkemizde doğal olarak adı ile çelişkili biçimde kamuya **Hazine finansman programları dışında** yükümlülük oluşturmaktadır.

Kamu giderlerini finanse edebilmek için her yıl büyük oranlı borçlanmalar yapmak zorunda kalan Hazine, gelir getiren kaynaklarının Varlık Fonuna aktarılması suretiyle **daha fazla finansman açıklarıyla** karşı karşıya bırakılmaktadır. Fona aktarılan kamu kaynakları bir taraftan her türlü **denetimden muaf bir şekilde iktidara yakın şirketlerin** finansal sorunlarının çözülmesinde dahi kullanılabilmekte iken, diğer taraftan Hazine olması gerekenden daha fazla borçlanmaları iç ve dış piyasalardan yüksek faizlerle gerçekleştirilmek zorunda kalmaktadır.

Fon yönetimi ile kalkınma bankacılığı ve proje finansmanı kavramlarını sağlıklı bir yapı içinde karıştıran, **kararları tamamen siyasal tercihlerle şekillenen, şeffaflıktan uzak, denetim kapsamının dışında** faaliyet gösteren böyle bir yapının maliye politikası anlayışımız içinde yer alması mümkün değildir.

Türkiye Varlık Fonu'nun, geçtiğimiz günlerde bir kamu bankasına kredi borcu olan bir özel şirkete yaptığı ve yeni bir borçlanma ile finanse ettiği yatırım, Ataşehir'de yine borçlanma yolu ile finanse ettiği inşaat yatırımları Fon'un denetimden uzak biçimde yönetiliyor olmasının doğal bir sonucu olarak gerçekleşmiştir.

- Yukarıda sayılan gerekçelerle, başta **Türkiye Varlık Fonu** olmak üzere bütçe dışı nitelik kazanmış olan tüm uygulamaları sonlandıracağız.

İTİBAR YOLSUZLUĞU: **KAMU KAYNAKLARINI ŞAHSİ İTİBARA ARACI KILMA**

Her ülke, tarihinde önem atfettiği şahısları anma, değer verme ve ismini yaşatma hususunda hassasiyet göstermekte ve bu isimlerin unutulmaması için yıl dönümleri, kutlama törenleri, simgesel yapı ve alanlara isimlerinin verilmesi gibi çeşitli uygulamalar gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetler bir ülkenin tarihi, medeniyeti ve geçmiş kuşaklarla kuracağı irtibatın da temellerinden birini oluşturmaktadır.

Bu uygulamalar, demokratik ülkelerde sonraki kuşakların kendilerinden önce değişik alanlarda önemli katkılar sunmuş şahısların isimlerini kalıcı kılmak için yaptığı bir uygulama iken, otoriter rejimlerde mevcut iktidar sahipleri ile destekçilerinin varlıklarını halk nezdinde meşrulaştırmak ve kalıcı kılmak için, iktidarda iken ve kendileri tarafından kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür ülkelerde genellikle karşılaşılan durum ise mevcut iktidar sahiplerinin dönemleri bittiğinde yeni gelenlerin tüm bu isimleri ve andırdıkları simgeleri tamamen silmek ve yerlerine kendi adlarını yazmaktır.

Ülkemizde de mevcut iktidarın benzeri yöntemlere sıkça başvurduğu, üst düzey çoğu görevlinin isminin kendi illeri başta olmak üzere kamu kaynakları ile gerçekleştirilen yapı ve alanlara verildiği görülmektedir. Geleneğimizde bir şahsın kendi kaynakları ile yaptığı hastane, okul vb. yapılara dahi ismini vermesi hoş karşılanmazken, kamu kaynakları ile yapılan mekanlara bu isimlerin verilmesi ahlaken de vicdanen de kabul edilebilir bir durum değildir.

- **Kamuya ait kaynaklar ile inşa ve imar edilecek hiçbir bina, tesis ve komplekse görevi ne olursa olsun hayatta olan siyasilerin ve bürokratların adını vermeyecek**, bu tür itibar yolsuzluklarına son vereceğiz.

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

Daha önce kamu eli ile yürütülen ve tekel niteliği taşıyan, üretim veya hizmetin verilebilmesi için büyük oranda sermaye gerektiren alanların, serbest ve rekabetçi bir ortamda özel sektöre açılması ve bu alanlara yeni aktörlerin girmesi amacıyla, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de düzenleyici ve denetleyici kurumlar kurulmuştur. Enerji, telekomünikasyon ve benzeri üretim ve hizmetler, bakanlıkların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları tarafından da yapıldığı için bakanlıkların bu alanlara ilişkin politika belirleme yetkileri alınarak, düzenleyici ve denetleyici kurumlara devredilmiştir. Böylelikle kamu ve özel sektör tarafından yürütülen faaliyetlerde rekabetin tarafsız bir ortamda yürütülmesi ve kayırmacı politikalara gidilmemesi, süreç içerisinde de kamu yatırımlarının yeni tekeller oluşturmayacak şekilde özel sektöre devri amaçlanmıştır. Rekabet Kurulu da sürecin tam işlemesi için önemli yetki ve sorumluluklar üstlenmiştir.

Bu tür piyasalarda tam serbestleşme sağlansa dahi rekabet şartlarının oluşturulması ve korunması ile etkin bir piyasanın yürütülebilmesi için sektörel yetkinliği ve tarafsızlığı asla sorgulanmayan ve kendisinden şüphe duyulmayan kurumlara ve kurul üyelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Kurum ve Kurulların piyasa düzenlemeleri ile bu düzenlemelere ait denetimlerdeki etkinlik son derece önem arz etmektedir.

Kurum ve kurulların oluşumu ve bunu takip eden belli bir süreye kadarki faaliyetleri olumlu yönde seyrederken, son dönemlerde hem kurumlara hem de kurul üyeliklerine yapılan atamalarda **tarafsızlık ve yetkinlik göz ardı edilerek, diğer atamalarda olduğu gibi buralarda da sadakatin birinci kriter olarak alındığı** görülmektedir. Hatta aynı alanda faaliyet gösteren bir kamu kuruluşunun yöneticisi pozisyonundaki kişilerin, tarafsız olması gereken ve aynı piyasanın kurallarını düzenleyen ve denetleyen Kurula, bu konudaki kanun hükümleri dahi yok sayılarak atanmaktadır.

Öte yandan atamalarda ve alınan kararlarda bağımsızlık göz ardı edilerek, neredeyse bakanlıklarda alınan kararların kurullarda onaylanması sürecine girilmiş bulunmaktadır. Toplumun ve işletmelerin hayatına değen, ekonomik, sosyal vb. tüm faaliyetlerin altyapısını oluşturan bu piyasaların varlığı ve sürdürülebilirliği, bir ülkenin varlığının sürdürülebilirliğinin de temel şartıdır.

Bu alanlarda yapılacak hatalar, geri dönüşü zor ve bir ülkenin geleceğini ipotek altına sokabileceğinden, bu kurum ve kurullara itina gösterilmeli, siyasi hiçbir kaygı gözetilmeksizin, tamamen teknik çerçevede faaliyetlerini sürdürmelerinin önü açılmalıdır. Bu çerçevede;

- Kamu ihale, Enerji Piyasası Düzenleme, Bilgi Teknolojileri ve İletişim, Rekabet, Sermaye Piyasası vb. tüm kurum ve kurulların gerçek anlamda bağımsız olmalarını sağlayarak, tarafsız, rekabetçi, etkin ve güvenilir piyasa oluşumunun önündeki engelleri kaldıracacağız. **Kurullarda özel sektörü temsilen de üye bulunmasını temin edeceğiz.**
- Kurum ve kurullara yapılacak **atamalar ile denetimlerinde TBMM'nin daha belirleyici ve etkin** olmasını sağlayacağız.
- Çıkar çatışmalarının ve etik sorunların oluşmasına kesinlikle müsaade etmeyeceğiz.

YEREL YÖNETİMLER VE ŞEHİRCİLİK

Şehirlerimizin yerel ekonomisi güçlü, rekabet gücü yüksek, modern ile gelenekselin uyumunu göz önünde tutarak doğal ve kültürel mirasına sahip çıkan, nefes alan, yürünebilir, ekolojik yapının ve dinamik teknolojik gelişmelerin dengeli şekilde bir arada olduğu bir yapıya sahip olmasını istiyoruz. Şehir planlama politikalarımız en temelde kentsel ve çevresel adalet, kültürel gelişim, ekonomik refah ve hakkaniyetli bölüşüm ilkeleri arasında denge gözetilecek, herkes için adil ve katılımcı planlama anlayışını benimseyecektir.

Şehirlerimizin sosyal, ekonomik ve fiziki açılardan niteliklerinin artırılmasında ve kalkınmasında, sivil toplum örgütleri ve tüm sektörlerin de iş birliği halinde olduğu yönetim modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede;

- Şehir karar mekanizmalarına sivil toplumun aktif katılımını arttıracak modeller kullanılacak, **yerel yönetimlerde karar alma ve uygulama süreçleri katılımcı ve tamamen şeffaf hale getirilecek, şehirde yaşayan insanların genelini etkileyecek büyük ölçekli projeler halkoylamasına** sunulacaktır.
- Ülke, bölge, alt bölge, şehir ve mahalle ölçeğinde planlama esasları yeniden belirlenecek, en büyük ölçekten en küçük ölçeğe kadar dinamik şehir ve bölge bilgi sistemlerine entegre bir planlama yaklaşımı belirleyerek, **imar planı değişikliklerini parsel bazlı olmaktan çıkaracak ve bölge bazlı** hale getireceğiz.
- Partimiz olgun bir demokratik ve rasyonel yaklaşım çerçevesinde yerel ve merkezi yönetim arasında bir çatışma değil, hizmetlerde tamamlayıcılık ve kararlarda yönetim bütünlüğünün mümkün olduğuna inanmaktadır. Vatandaşlarımızın kamu hizmetlerini denetleyebilmesinin en kısa ve etkin yolu hizmetlerin yerel boyutunun artmasından geçmektedir. Merkezi yönetimden aktarılan kaynakları gözden geçirerek **mali yerelleşme** alanlarını tespit edeceğiz.
- **Yerel yönetimlerin mali ve idari kapasitelerinin** artırılmasını sağlayacağız.
- Yerel ihtiyaçlar, kamu hizmetinin kalitesi ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde idarelerin rollerini yeniden tanımlayacağız.
- Ayrıca yerel yönetimlerin mali tablolarının ve performanslarının ayrı ayrı ve konsolide olarak kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacağız.
- Yerel yönetimlerin çevre ile ilgili hususlarda çok hassas, katılımcı ve vizyon sahibi olmalarını sağlayacağız. Başta imar planları olmak üzere, çevreyi ve şehirlerimizi ilgilendiren başlıklarda sahici bir katılımcılık sağlanacak, merkezi yönetimden alınan kapasite ve kaynak eşgüdüm içerisinde kullanılmasını sağlayacağız.

- Somut ve somut olmayan **kültürel mirasın** tespiti, korunması ve günümüz kentleşmesi ile etkileşime geçecek şekilde yeniden işlevlendirilmesi ve hayatiyet kazanmasını öncelikli olarak ele alacağız. Şehirlerimizin kültürel mirasını kentsel gelişme ile doğrudan irtibatlandırarak ve koruyarak kullanma anlayışını yaygınlaştıracak politikalar geliştireceğiz.
- Çevreyi ve doğal kaynakları koruma ve geliştirme odaklı, çevresel korumayı tüm politikaların merkezine alan, çevre bilincini önceleyen, sahip olduğumuz ekolojik ve biyolojik çeşitliliği koruyup geliştirmeyi hedefleyen bir anlayış ve yaklaşımı esas alacağız.
- Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporlarının hazırlanma süreçleri ile ÇED raporu gereken ve gerekmeyen yatırım konuları yeniden belirlenerek, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleri ile doğal çeşitliliğin korunması ve yaşanabilir bir çevre hedefi arasında uyumsuzluğa müsaade etmeyeceğiz.

HAKSIZ KAYNAK TRANSFERİ: **KAMUNUN ZENGİNLEŞME ARACI OLMASININ ENGELLENMESİ**

Kamunun öncelikli sorumluluklarından birisi rekabetçi piyasaların oluşturulmasıdır. Demokratik bir hukuk devletinde kamu gücü kullanılarak sermaye dağılımına müdahalede bulunulamayacağı gibi, kamu haksız kazanç elde etmenin bir aracı haline de getirilemez.

Bu tür durumlara bazen mevzuatla yapılan düzenlemeler, çoğu defa da kurumların ve kamu görevlilerinin genellikle objektif herhangi bir kriter olmaksızın şeffaflıktan uzak ilişkilerine dayalı şahsi tercih ve yönlendirmeleri neden olmaktadır.

Bütçe gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı ve sürekli iç ve dış piyasalardan büyük miktarda ve yüksek faizli borçlanmalar yapılan ülkemizde, harcama ve kamu gideri oluşturacak konularda bir kuruluşun dahi hesabı yapılarak milletin emanetine sahip çıkılması ve gelir getirici yöntemlerin de ilave vergi gerektirmeyecek şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

Parti Programımızda da açık bir şekilde belirttiğimiz gibi, kamu hizmetlerinin üretiminde piyasa araçlarından yararlanmayı, serbest rekabeti ve kamu kaynaklarına herkesin eşit şartlarda ulaşabilir olmasını, kamu ile özel sektörün birbirinin tamamlayıcısı roller üstlenmesini öngörüyoruz.

Bütçemizi gelecek nesillere sürekli artan borç yükleri getiren kara deliklerden kurtarmak için kamu kaynaklarından yapılan haksız transferlere son vermek ve kamuya vergi dışı yollardan ilave kaynaklar oluşturmak ana ilkemiz olacaktır.

KAMU İHALELERİ: İSTİSNASIZ, ŞEFFAF VE REKABETÇİ DÜZEN

Merkezi yönetim, mahalli idareler, KİT'ler ve diğer kamu idareleri dahil kamu harcamalarının önemli bir kalemini teşkil eden her türlü alt ve üst yapı inşaatı, cihaz, ekipman, mal ve hizmet alımları; katılımın en süt seviyede tutularak rekabetçi bir ortamda gerçekleştirilmesi, yeterliliğe sahip firmaların kamu kaynaklarına eşit seviyede ulaşmaları ve uygun fiyatların oluşması açısından son derece önem arz etmektedir.

2002 yılında bu amaçların gerçekleştirilmesi için yürürlüğe giren 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, ilk yıllarda daha önceki düzenlemelere göre önemli bir boşluğu doldurmuş, bilahare Avrupa Birliği (AB) katılım sürecinde Kamu Alımları Fası'nın açılış kriterlerinden de birisini oluşturmuştur. AB'ye tam üyeliğin hedeflendiği yıllarda, diğer tüm mevzuatta olduğu gibi ihale mevzuatında da görülen eksikliklerin giderilmesi yönündeki çalışmalara önem verilmekte iken, AB tam üyelik müzakerelerinden uzaklaşılan dönemlerde Kamu İhale Kanunu her seferinde rekabeti yok edecek şekilde defalarca değişiklik yapılarak çok sayıda kurum ve kuruluş Kanun kapsamı dışına alınmış, Kanun kapsamındakilerde ise adeta açık ihaleler ortadan kaldırılmış ve böylelikle de rekabet ve uygun fiyat oluşumları yok edilmiştir.

Kanuna göre ana yöntem açık ihale iken, gelinen noktada önemli ihalelerde ana yöntem katılımcıların idareler tarafından nerdeyse keyfi olarak belirlendiği **belirli istekliler arasında ihale** ile **pazarlık usulü ihaleye** dönüşmüş durumdadır. Sonuç tüm kamuoyu tarafından ibretle izlenmektedir. Bu ihaleleri yapan kurumlar ile sayısı 10'u geçmeyen firma ve şahısların isimleri tüm ülke tarafından adeta ezberlenmiştir. Böyle bir durumda hem rekabetten hem de uygun fiyat oluşumundan söz etmek mümkün değildir.

Süreç ihalelerin verilmesi ile de bitmemektedir. Projelerle ilgili gerekli etüd ve incelemeler tam yapılmadan ihaleler gerçekleştirilmekte, **ihale sonrasında çok sayıda proje değişikliğine gidilerek adeta ilk ihalenin tüm karakteristikleri değiştirilmekte**, kalem değişiklikleri ile çoğu proje ihale edilen değerde bitirilememekte, aynı projenin tamamlanması için neredeyse her biri ilk ihale bedeline yakın birkaç ihale daha yapılmaktadır.

Öte yandan idarelerin şartnamelere serbest rekabeti önleyici şekilde bir veya birkaç firmayı adresleyen ve yapılacak işin mahiyetini ilgilendirmeyen özel maddeler koydukları da bilinen bir gerçektir. Bu çerçevede;

- Kamu harcamalarının önemli bir kalemini teşkil eden her türlü alt ve üst yapı inşaatı, cihaz ve ekipmanın, mal ve hizmet alımının sınırlı sayıdaki özel konu ve kurum hariç, adil rekabeti ve fiyat oluşumunu temin edecek şekilde **açık ihale usulü** ile yapılmasını sağlayacağız.
- **İdareye keyfi takdir hakkı veren** ikincil düzenlemelerden bütün istisna ve kuralları iptal edeceğiz.
- İhale sonrasında çok büyük oranda bedel artışlarına ve ilave ihalelere neden olduğu için, teknik ve ekonomik tüm detayları içerecek şekilde **projesi hazırlanmamış hiçbir altyapı yatırımının ihalesini yaptırmayacak**, ihale sonrası süreçlerdeki fiyat ve içerik değişikliklerine sebep olan idarenin takdirindeki işlemlere sınırlama getireceğiz.

- Güvenlik gibi istisnai konular hariç, hiçbir ihalenin Kamu İhale Kurumu'nun **internet sitesinde ilan edilmeden** yapılmasına izin vermeyeceğiz.
- İhale katılımcıları ve sonuçları kamuoyu ile paylaşılarak, her bir ihalenin görüntüleri kaydedilerek muhafaza edilecek şekilde gerçekleştirmesini sağlayacağız.

İMAR KANUNU: ÇEVRE VE ŞEHİR KÜLTÜRÜNÜ TAHRİP EDEN RANTIYE DÜZENİNE SON

Ülkemizde çarpık yapılaşma ve şehirleşmenin, yolsuzluk ve haksız kaynak transferinin en temel kaynaklarından birini **imar uygulamaları ile buna bağlı cins tashihi ve emsal artışları** oluşturmaktadır. Başlangıçta belli bir nüfus, konut, boş alan, işyeri, sayısına göre planlanıp götürülen hizmetler, daha sonra imar değişiklikleri ile bozulmakta, şehir ve bölgelerimiz öngörülmeleyen bir baskı ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Doğal su yollarını dahi imara açacak şekilde sonradan yapılan değişiklikler ve buna bağlı altyapı eksikliği sebebiyle, en küçük bir yağmur yağışı dahi doğal felakete dönüşmektedir.

Büyükşehirlerde imar yoğunluklarının daha üst seviyede belirlenmek zorunda olduğu veya sonradan imar artışı gerektiren bölgelerin olması normaldir. Ancak bu tür uygulamalar belli bir kesimin ve kişilerin önce halkın elindeki alanları mevcut yoğunluk ve/veya cinse göre satın aldığı ve sonradan geliştirilen ve meşru olmayan ilişki ve yöntemlerle çok büyük rantlarla dönüştürüldüğü alanlar olamazlar.

Aksine bu daha önceden planlanan ve ilan edilen, her vatandaşın bu değişiklik yapılmadan bilgi sahibi olduğu, parsel bazlı değil çok büyük bölgeyi içerecek şekilde olmalı ve oluşacak rantın herkes tarafından bilindiği ve bölüşüldüğü tüm altyapıların yeni duruma göre hazırlandığı ve kamunun da bu kaynaktan payına düşecek kısmını aldığı bir düzenlemeye gidilmesi zorunludur.

Öte yandan şehirlerimizdeki tarım arazileri ile ormanlarımız da yine meşru olmayan yöntem ve ilişkilerle konut ve işyerine dönüştürülmekte, rant uğruna geleceğin en stratejik alanları olan gıda üretimi yeterliliği ve temiz çevre hususlarında ülkemiz büyük bir riskle karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu araziler tarım alanı halinde iken çok düşük bedellerle sahiplerinden satın alındıktan sonra imara açılmakta ve çok büyük kazançlar elde edilmektedir.

Haksız kaynak transferinin en yaygın yollarından biri olan bu tür uygulamaların önüne geçmek üzere;

- Ülke, bölge, alt bölge, şehir ve mahalle ölçeğinde planlama esasları yeniden belirlenecek, en büyük ölçekten en küçük ölçeğe kadar dinamik şehir ve bölge bilgi sistemlerine entegre bir planlama

yaklaşımı belirlenecek, **imar planı değişiklikleri parsel bazlı olmaktan çıkarılarak bölge bazlı hale getirilecek, ekonomik dengeler gözetilerek rantın büyük bir kısmının kamuda kalması** sağlanacaktır.

- **Tarım ve orman arazilerimizin imara açılmasına** asla izin verilmeyecektir.
- İmar planlarının yapım süreci şeffaf ve hesap verilebilir hale getirilerek, imar planı yapma ve onama yetkisi olan tüm kamu idarelerinin imar planlarının her aşaması **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile imar planı değişikliği yapmaya yetkili tüm kurumların internet sitelerinde şifresiz** olarak yayınlanacaktır.

KAMU - ÖZEL İŞBİRLİĞİ PROJELERİ: **GELECEK NESİLLERİ BORÇLANDIRMAYA SON**

Türkiye özellikle 2008 sonrasında Kamu - Özel İşbirlikleri olarak adlandırılan finansman metodu ile bütçe üzerinde kısa vadeli baskı yaratmasa da sonrasında uzun vadeli koşullu veya garantili taahhütler yaratan modeli sıkça kullanma yoluna gitmiştir. Bu projelerin önemli kısmı 2008-2013 arasında ihale edilmiş ve yatırıma başlanmıştır. Türkiye'nin 2023 yılında kişi başı 25 bin \$ milli geliri olacağı ve kurun düşük olacağı planlarıyla verilen garantiler, şimdi kişi başı 8 bin \$'a düşen gelir ve yüksek kur nedeniyle önemli yükümlülükler ortaya çıkarmaktadır.

Bu taahhütler çocuklarımızı ve torunlarımızı döviz cinsi yükümlülükler altına sokmasına rağmen bütçe ve muhasebe teknikleri kullanılarak kısa vadede siyasi amaçlar için kullanılmıştır. Düzenlenen ihalelerde şeffaflık ve rekabet ortamı sağlanamamış, kamuoyunda bazı çıkar çevrelerinin siyasetin finansmanı için kollandığı şüphesini yaratmış, hesap verilebilirlikten uzak bir hale dönüşmüştür.

Bu **ihalelerde belli şirketlerin tekel konumuna gelmesi**, uluslararası tahkim şemsiyesi altında kamunun çıkarları yerine hükümet ile sermaye arasında rant düzeni oluşturulduğu izlenimini uyandırmıştır. Sadece 2008-2013 arası verilen döviz cinsi taahhütlerin toplamı Türkiye Cumhuriyeti merkezi hükümetinin 100 yıla yakın süredir biriktirdiği dış borcunu bile aşmıştır. Buna rağmen hükümet kendi vatandaşının kefaleti ile yapılan bu projelerde tüm bilgi taleplerini devlet sırrı veya firma sırrı kapsamına alarak hesap vermekten kaçınmaktadır. Bu çerçevede;

- Dağınık haldeki kamu-özel iş birliği mevzuatını gecikmeksizin toparlayacak ve modernize edeceğiz.
- Adil bir risk paylaşımına, şeffaflığa ve **yatırımın kamusal değeri** analizine dayalı Kamu Özel İşbirliği modellerini sadece bütçe imkanlarının kısıtlı olduğu dönemlerde nadiren ve yalnızca acil yatırımlar için değerlendirilebilecek bir yöntem olarak ele alacağız.

- Mevcut projelerden devam edenleri sözleşme ve mülkiyet hukuku prensiplerini ihlal etmeyecek şekilde ancak mücbir sebepler de göz önünde tutularak **kamu yararı esasına dayalı olarak** yeniden değerlendirileceğiz.
- Hayata geçmiş veya hala devam eden projelerin ilk ihale gününden bugüne kadar süreçlerini inceleyerek **adil değer** hesabını yapacağız. Bu adil değer hesabını temel alarak, devletin ve vatandaşların bugüne kadar ödediği tutarları mahsup ederek kalan vade için yükümlülüklerin yeniden hesabını yapacak ve sözleşmeleri buna uygun tadil edeceğiz.
- Başlanılmamış olanları ise bir bütün olarak **iptal dahil yeni bir çerçeveye** oturtacağız. İhale sonrası eksik **sözleşme, sözleşme tadilatı** adı altında yapılan revizyonları ve ihale sözleşmesinin **uygulama sözleşmesi** ile tutarsız olan kısımlarını da yeniden değerlemeye tabi tutacağız.
- Bilanço dışı koşullu yükümlülükler oluşturan kamu-özel iş birliği yatırımlarını ve verilen diğer garantileri şeffaf bir şekilde takip edecek ve kamuoyuna proje bazlı raporlamasını tüm detaylarıyla sağlayacağız.

TEŞVİKLER: **YANDAŞA DEĞİL ÜRETKEN EKONOMİYE, İSTİHDAMA VE AR-GE'YE DESTEK**

Her ülkede üretimin, ihracatın ve istihdamın artırılması, bölgelerarası kalkınmışlık farklarının ortadan kaldırılması, üniversite-sanayi işbirlikleri, Ar-Ge ve inovasyon aracılığı ile teknolojik seviyenin ve katma değerinin daha üst seviyelere çıkarılması, geleceğin teknolojilerinin ülkeye kazandırılması, sanayinin ihtiyaç duyduğu stratejik hammadde ve ara mamullerinin üretilerek dışa bağımlılığın yok edilmesi gibi değişik amaçlarla destekleyici ve teşvik edici yöntemler uygulanmaktadır.

Kullanılan araç ve yöntemler amaca göre farklılıklar arz etmekle birlikte, bu uygulamalar uluslararası ticaret ve rekabetin de önemli bir başlığını oluşturmakta, Avrupa Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü başta olmak üzere farklı ulus-üstü kurumların Devlet Yardımları ve/veya Sübvansiyonlar başlığı altında bu alana ilişkin çeşitli kural ve düzenlemeleri ile destek miktarına ve yöntemine ilişkin sınırlamaları bulunmaktadır. Ayrıca karşılıklı ticareti olan ülkelerin de aralarındaki ticareti haksız yönde etkilediğini düşündükleri alanlara yönelik olarak birbirlerine karşı soruşturma açtıkları ve telafi edici vergi veya tarife dışı engeller koydukları durumlarla da sıkça karşılaşmaktadır.

Devlet Yardımları AB müktesebatına uyum sürecinde Rekabet Faslına da en önemli başlıklarından birisini oluşturmaktadır. Hazine Müsteşarlığı bünyesinde bu alana ilişkin düzenlemelerin AB müktesebatına

uyum ve uygulamalarının takibini yapmakla görevli bir birim kurulmuş iken, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildikten sonra bu birimin varlığına son verilmiştir.

Teşviklerin yöntem ve miktarının ulusal ve uluslararası rekabette bazı sapmalara yol açtığı bilinmekle birlikte, her ülke hem kendi iç dengeleri hem de uluslararası ticarete alacağı rolleri göz önüne alarak bu uygulamalara başvurmaktadır. Ayrıca pandemi sonrasında ülkelerde korumacılık yönünde uygulamalarda artmaya başlamıştır. Bu nedenle teşviklerin amacı, miktarı ve yöntemlerinin net bir şekilde belirlenmesi, aynı durumdaki her firmanın birbirlerine karşı kayrılmaksızın eşit desteklerden yararlanması, desteklerin amacı dışındaki alanlara kaymasına asla müsaade edilmemesi ve uygulama sonuçlarının çok iyi takip edilerek, gerekirse yeni yöntem ve alanlara yönlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

- Kamu kaynaklarından kullanılan nakdi ve ayni destek, muafiyet, istisna, ruhsat ve imtiyazların amaç, şart ve kuralları açıkça ilan edilecek, şartları uyan herkesin başvurularının önü açılacak ve objektif kriterler çerçevesinde yararlanan tüm gerçek kişi ve işletmeler ve yararlandıkları tutarlar kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılacak, uygulamaların sonuçları değerlendirilerek yeni yöntemler geliştirilecektir.
- Şahsa veya belirli bir firmaya yönelik olduğu açıkça belli olan hiçbir uygulama yapılmayacak, **hiç kimse aynı alanda faaliyet gösteren rakibi** karşısında kayırılmayacaktır.
- Desteklerin **amacı dışındaki alanlara kaymasına** müsaade etmeyecek yöntem ve denetleme mekanizmaları kurulacaktır.
- Ülkemizde sanayinin gelişimine katkı sağlayacak ekosistemler üretmek, sanayicilerin ucuz maliyetli altyapılı arsa ihtiyaçlarını karşılamak, planlı yerleşimi temin etmek, düzenli kentleşmenin oluşumunu sağlamak amacıyla kurulan organize sanayi bölgeleri, kuruldukları ilk dönemler itibarı ile bu konuda önemli katkılar sağlamakla birlikte günümüzde neredeyse birer rant üretme mekanizmasına dönüşmüştür. **OSB'lerin yönetim modeli yeniden belirlenecek ve arsa fiyatlarına üst limitler getirilerek** sanayicilerimizin alt yapısı hazır ucuz arsalarla kavuşması sağlanacaktır.
- **Teknopark/teknoloji geliştirme bölgeleri** modeli gözden geçirilerek, bu bölgelerdeki fiyatlandırma ve faaliyetlerin amaca daha net ve somut katkılar sağlayacağı bir sisteme geçilecektir.

SİYASETİN MEŞRU FİNANSMANI: **SİSTEMİK YOLSUZLUĞUN ENGELLENMESİ**

Temiz Siyaset hedefinin en önemli gündemlerinden birisi de sistemik yolsuzluğu temelinden engellemek üzere siyaset finansmanının şeffaf hale getirilmesidir. Finansmanında karanlık noktalar, kaçaklar, denetlenemeyen ve görülemeyen alanların olduğu bir siyasal faaliyet zemininde siyasal yozlaşma kaçınılmazdır. Siyasetin finansmanı bir ülkedeki **siyasal yozlaşmanın ilk düğmesidir**. Yanlış ilişlendiğinde o ülkede siyasi partilerin ve kamu yönetiminin yolsuzluk ve yozlaşmadan uzak durması mümkün olamaz.

Bu çerçevede, siyasi partilerin gelir ve harcamalarında azami şeffaflığı ve denetimi öngören sağlam bir hukuki zemine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu hukuki zemin oluşturulurken, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'nun ilgili tavsiye kararlarından hareketle, siyasi etik alanında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde yapılan çalışmalar başta olmak üzere bu alanda yapılan diğer çalışmalar referans alınacaktır.

Ancak siyasetin finansmanı meselesinin sadece cari hukuki zemin ve yasal sınırlar içerisinde değerlendirilmesi yetersiz bir yaklaşım olacaktır. Çünkü siyasetin yozlaşması bizzat cari yasal zeminde vuku bulmaktadır. Siyasi partilerin finansmanı salt görünen kaynak transferleri üzerinden gerçekleşmemektedir. Aksine sorunun özünde siyasete akan görünmeyen kaynaklar, kamunun taraflı tercihleri ve sunulan dolaylı imkanlar bulunmaktadır. Bu görünmeyen unsurların yasal radara takılmaması yaşananların meşru olduğuna değil yasal boşlukların ve suiistimallerin olduğuna işaret eder.

SİYASİ PARTİLERİN GENEL GELİR VE GİDERLERİ: ŞEFFAF BAĞIŞ VE HESAP VEREBİLİRLİK DÜZENİ

- Siyasi partilerin hazineden yardım alması için gerekli olan **yüzde 3 oy alma şartını yüzde 1'e düşüreceğiz.**
- Siyasi partilere yapılan **bağışlarda mevcut olan üst sınır kaldırılacak**, -siyasi partilerin kamu yararı kurumlar olmaları dolayısıyla- bağışların, vergiden muaf tutulmasını sağlayacağız.
- Siyasi partilerin STK veya şirketler gibi genel bir bütçe üzerinden değerlendirilmesi yasal olmayan kaynak aktarımı ve kullanımı için gri alan oluşturmaktadır. Partilerin genel gider ve gelirleri elbette denetlenmelidir. Bu denetlenmenin salt yasal çerçeve etrafında ya da gelir-gider muhasebesi sınırlarında yapılması da yetersizdir. Zira bir siyasi partinin yasal gelirlerini nasıl ve ne kadar harcadığı kadar kamuoyu önünde gerçekleşen faaliyetlerinin piyasa şartlarındaki masraf miktarına uygunluğu da gözetilmelidir. Bunun gerçekleşebilmesi için belli dönemlere bağlı salt mali incelemeyi aşarak yerelde de denetimi sağlayan bir gözlem ve denetim sağlayacağız. Ancak bu şekilde yasal gelirlerini aşacak şekilde faaliyet yapan partilere “nereden buldun?” sorusu yöneltilebilir.
- Yasal genel gelirlerin ve giderlerin dışında iki unsur daha dikkate alınacaktır. Bunlardan birincisi siyasi partilerin merkezi hükümette iktidara gelmek için yürüttükleri yarışta yerel idarenin kaynaklarıyla kurdukları ilişkidir. Bu kaynağın kullanılması yasalarla yasaklanmıştır. Ancak yerel yönetimler açık bir şekilde siyasi partilerin yerel finansman kaynaklarına dönüşmüş durumdadır. Bu ilişki siyasetteki yozlaşmanın yerelde de güçlü bir şekilde sürmesine yol açmaktadır. Özellikle seçim kampanyaları sırasında kaynak artırımı kontrolsüz bir şekilde çoğalmaktadır. Yerel yönetimlerin seçildikleri bölge halkına hizmet için harcamaları gereken kaynakları farklı yollarla merkezi hükümet için yarışan partilere kullandırması ciddi bir denetim ve cezai sorumluluğa tabi kılınacaktır.
- İkinci unsur ise özel sektörün siyaset ve siyasetçilerle kurduğu ilişkidir. İş dünyasının siyasetle kurduğu ilişki dünyanın bütün gelişmiş demokrasilerinde sorun olan bir başlıktır. Demokratik ülkeler bu ilişkiyi denetlenebilir hukuki ve ahlaki zemine oturtabildiği oranda başarılı olmaktadır. İş dünyası-siyaset ilişkisinin sağlıklı olabilmesi için kamu kaynaklarının demokratik ve ahlaki standartlara uygun bir şekilde kullanılması temel ilkemiz olacaktır.
- Siyasi parti teşkilatlarının buldukları il ve ilçelerde tabi oldukları genel denetimlerin dışında, parti yönetiminde olanların da tıpkı milletvekilleri gibi denetlemeye tabi olması sağlanacaktır.
- Parti yönetimine aday olanların kongrede listeye girmesiyle mal bildirimini vermeleri sağlanacaktır.
- Bu çerçevede Siyasi Partiler Yasasında gerekli değişiklikler yapılacaktır.

- İş dünyasının hukuk devletinin kuralları karşısında bir avantaj veya dezavantaj yaşayabileceğini düşünemediği bir demokrasi asıl hedefimiz olacaktır. Ancak böylesi bir demokraside sistemik bir yolsuzluk engellenebilir. Zira sistemik yolsuzluk rüşvet, iltimas ve basit yolsuzluktan farklı olarak son yıllarda özellikle gelişmekte olan ekonomilerde yükselen bir sofistike yolsuzluk türü haline gelmiştir.
- **Sistemik yolsuzluğun** başlıca özellikleri siyasi himaye ve teşvik ile en üst düzey kamu görevlilerinin aktif rol alması, rant miktarının çok yüksek olması, çoğu kez yıllara sâri bir şekilde devam etmesidir. Bu türden yolsuzluğu engelleyebilmek için istisnaların asgari düzeye indirilmesini, değişmez kuralların ise azami düzeye çıkarılmasını sağlayacağız.
- Bu çerçevede, iş dünyasının siyasi partilerle kurduğu ilişkilerin şeffaflaştırılmasını sağlayan bir iklim ve kurallar silsilesi oluşturacağız.
- Siyasi partilere ya da partilerle ilişkili ve eğilimli kişiler veya kurumlara yaptıkları bağışlar şeffaflaştırılacaktır. İş dünyasından isimlerin veya kurumsal yapıların faaliyetlerine destek vermek istedikleri siyasi partilere yapacakları her türlü ekonomik desteğin kamuoyunun gözetiminde olması sağlanacaktır. Bu şeffaflığın dışına çıkan her türlü ilişki kamu ihalelerinden ret almaları uzaklaştırılma veya menedilme ile sonuçlandırılacaktır.
- Yıllık toplam cirolarının yüzde ellisinden fazlasını kamu kaynaklarıyla sağlayan şirketlerin yönetim kurulu başkanlarının düzenli bir şekilde mecliste kurulan bir komisyonda ifade vermeleri, Maliye Bakanlığı ve Sayıştay'ın da bu kategoriye giren yatırımlarla ilgili yıllık özel denetleme raporları hazırlamaları sağlanacaktır.
- Çıkar çatışması siyaset-piyasa ilişkilerinde bir başka önemli sorun alanıdır. Önemli bir yolsuzluk türü olan kamu çıkarlarını korumak yerine özel çıkarları koruyan ve gözetilen yaklaşımla engellenecektir.
- Rekabet ortamını ve eşitlik ilkesini bozan bu yaklaşımı engellemek üzere devletin ve siyasetin ekonomik kararları tarafsız bir şekilde alması sağlanacaktır.
- Başta imar rantları olmak üzere istisnalar yoluyla elde edilen her türlü haksız kazancın engellenmesini sağlamak üzere şeffaf bir yönetim tesis edilecektir.

SİYASİ PARTİLERİN SEÇİMLER SIRASINDAKİ GELİR VE GİDERLERİ: **ŞEFFAF VE ADİL SİYASİ REKABET**

Siyasi partilerin finansmanındaki bir diğer önemli başlık siyasi partilerin seçimler sırasındaki gelirleri ve giderleriyle ilgilidir. Seçim dönemlerinde yasal hakkı olan siyasi partilere hazineden kaynak aktarılmaktadır.

- Bu kaynaklarla yapılabilecek rasyonel harcamanın makul üst sınırının gözetilmesi gerekmektedir. Bunun için de seçim dönemi müstakil bir mali denetlemeye tabi tutulacaktır.
- Siyasi partilerin seçim sırasında planladıkları harcamaları bir seçim bütçesi olarak sunmaları, yasal gelirlerinin (hazine ve gelen/gelmesi beklenen bağışlar) dışına çıkacaklarsa bütçe tahmini sunmaları istenecektir.
- Partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanının şeffaflaşırılmasına yönelik olarak öncelikle, milletvekili ve belediye başkan adaylarına yönelik olarak yapılacak nakdi yardımlar kendi adlarına açılmış olan seçim hesaplarına yatırılacak ve son derece şeffaf olacaktır.
- Seçim takvimi ilan edildiği andan itibaren siyasi partiler bütün gelir kaynaklarını ve yapılan bağış miktarını elektronik ortamda ilan edilerek kamuoyuna açık hale getireceklerdir.
- Seçim hesaplarıyla yapılan harcamalar denetime tabi tutularak, maksadı dışında yapılan harcamalar için idari para cezası uygulanacaktır.
- Seçim sonrası denetleme raporları kamuoyuna şeffaf bir şekilde sunulacaktır.
- Siyasi partilerin finansmanında bir diğer unsur adayların tekil olarak gelir ve giderlerinin gözlemlenmesidir. Çünkü siyasi partilerin kurumsal yapısını atlayarak bireyler üzerinden yapılan harcamalar önemli bir kaynak ve gelir durumundadır. Aday olan her bir kişinin seçim kampanyası sırasında tahmini bütçesini bildirmesi sağlanacak ve siyasi partilerin seçim sırasındaki bütçeleri denetlendiği gibi denetlenecektir.
- Aynı şekilde mal bildirimleri seçildikten sonra değil YSK'ya aday listeleri verildiğinde alınacaktır.

KAMU İSTİHDAMI AHLAKI: **EHLİYET VE LİYAKATA DAYALI FIRSAT EŞİTLİĞİ**

Kamu hizmeti vatandaşlarımızın vergileriyle oluşan kaynaklar harcanarak verilmektedir. Vatandaşlarımız vergileri karşılığında aldıkları kamu hizmetini sorgulama ve denetleme hakkına sahiptirler. Kamu personelinin ve hizmetinin nihai denetleyicisinin vatandaş olduğu ilkesi hayata geçirilmelidir. Kamu hizmeti sunmanın bir ayrıcalık değil vatandaşlara karşı sorumluluk olduğu tartışmasız bir şekilde kabul edilmelidir. Temiz siyasetin öncelikli hedeflerinden biri, vatandaşa karşı kendisini sorumlu hissetmeyen bir kamu zihniyetinin ortadan kaldırılması olmalıdır.

Temiz siyaset, tam demokratik bir hukuk devletinde kamunun güç ve sermaye biriktiren bir odak olmaktan çıkmasını gerektirmektedir. Türkiye, vatandaşlarının kamu makamlarından ve kurumlarından çekindiği değil eşit bir şekilde hizmet aldığı bir ülke olmalıdır.

Temiz siyaset, kamu hizmetlerinin vatandaşlarımıza ulaşımında görünen ve görünmeyen her türlü ayrımcı politikanın ortadan kaldırılması demektir. Özellikle görünmeyen ayrımcılık, ötekileştirme ve eşitliğe aykırı uygulamaların tamamının ortadan kaldırılması gerektiğine inanıyoruz. Benzer şekilde görünmeyen avantajların, imtiyazların ve iltimasların da kamudan uzaklaştırılması gerekmektedir.

Hukuk devletinin tesisi ve tam demokratik bir Türkiye arzumuzun hayata geçebilmesi için kamu yönetiminin bütün yönleriyle vatandaşlarımıza karşı eşitlikçi bir uygulama içerisinde olmasını öngörüyoruz. Ancak bu şekilde temiz bir siyasetin zemininin ortaya çıkabileceğine inanıyoruz.

Temiz bir siyaset için devletin doğal tekel olduğu alanlar daraldıkça özel sektörün genişleyip dünya ile rekabet edebileceğini, iş dünyasının devlet ve siyasetle daha sağlıklı ve temiz ilişki kuracağını düşünüyoruz.

Kamu hizmetine girişin ve yükselişin liyakat ekseninde bütün vatandaşlara açık ve eşit kurallara bağlı olduğu bir kamu istihdamı öngörüyoruz. Kamuda istihdamında yaşanan aksaklıkların temelini performans, bilgi, liyakat ve vatandaşa yaklaşımına bakılmaksızın, keyfi terfi ve atamaların yapılması ve bu hususun ilgili mevzuat ve yargı uygulamalarıyla teminat altına alınmış olmasıdır.

Partimiz, milletimizi devletin sahibi görmektedir. Kamu gücünü kullanan her kişi ise emanetçidir. Kamu gücünü ve malını emanet bilen bir siyasi ve toplumsal ahlâkın yerleşmesi temel hedeflerimizdendir. Bu kültürün yerleşmesinde fırsat eşitliği en önemli unsurlardan birisidir. Hiç kimsenin dışlanmadığı, tüm vatandaşlarımızın eşit haklara sahip olduğu bir devlet, iş hayatı ve toplumsal hayat hedefimizdir. Gerekli durumlarda haksızlığa uğrayanların durumunu düzeltene kadar pozitif katkı sağlayacak kolaylıklar hayata geçirilmelidir. Nihai gaye; kamu hizmetinin liyakat sahibi bütün vatandaşların hakkı olmasını sağlamaktır.

Bu çerçevede kamu istihdamı, üç farklı süreç de gözetilerek yeniden yapılandırılacaktır. Bu üç süreç, kamuya personel alımı, kamu personelinin görev süresi esnasında tabi olduğu kurallar ve kamu istihdamı bittikten sonra tabi olması gereken kurallardır.

- Kamu personel sayısının rasyonel olmayan kararlarla şişirilmesini bir yolsuzluk türü olarak değerlendiriyoruz. Devlet memurluğunun bir imtiyaz veya özel bir hak olarak algılanması kamu hizmetlerine zarar verirken, vatandaşlar arasındaki hakkaniyet duygusunu da zedelemektedir.
- Kamuda görev tanımları yeniden belirlenecek, bazen aynı kurumda dahi var olan ve aynı tür iş yaptığı halde farklı kurumlarda farklı statü, özlük ve emeklilik hakları ile görev yapan ve iş barışını da engelleyen uygulamalara son verecek, istihdam ihtiyacı verilen hizmetin gerekliliğine göre belirlenerek, kurumlar arasındaki istihdam ve iş yükü dengesizliğini giderecek, istihdamlarda kadın-erkek eşitliğine özel önem vereceğiz.
- Kamu hizmetine **giriş, kalış ve yükselişin kayırmacılık, nepotizm ve farklı çıkarlar** sebebiyle aşındırılmasına müsaade etmeyeceğiz.
- **Siyasi, dini, mezhebi, kültürel, bölgesel, sosyo-ekonomik zümre aidiyetlerinin kamu istihdamında avantaj veya dezavantaj oluşturmasının** önüne geçeceğiz. Bu aidiyetlerin karar alma süreçlerini etkilememesi için çok etkin hak arama yollarının açık olmasını sağlayacağız.
- Kamuya yeni personel istihdamında mevcut bulunan **mülakat sistemini** özel yetenek gerektiren çok sınırlı sayıdaki alan hariç olmak üzere **kaldıracak**, her meslek için objektif kriterlere dayalı yazılı sınavlar yapacağız.

- Kamuda yeni istihdam edilenlerin yeterliliği kişinin, **bir yıllık aday memuriyeti sırasında** kurumsal olarak değerlendirilecektir. Böylelikle sadece mülakat heyetinin çok kısa süreli görüşmelerine dayalı ve çoğu defa da subjektif kararlarıyla yapılan değerlendirmelere son vererek, tarafsız ve nesnel kriterlere dayalı etkin bir kurumsal değerlendirme sistemi getireceğiz.
- Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde **liyakate dayalı ve performansı** öne çıkaran bir sisteme geçerek, **yöneticilerin de müteselsil sorumlu** sayılmasını sağlayacağız.
- **Kamu İstihdamı Etik Soruşturması Sistemi** kurarak, yeni mağduriyetler oluşturmayacak şekilde somut ilkeler ve kurullarla işletilmesini sağlayacağız.
- Özgeçmiş referanslarında eğitim ve iş hayatı dışında **referans istenmesi** uygulamasını kaldıracacağız.
- Kamuya girişte **güvenlik soruşturması** gerektiren pozisyonlar için hazırlanan raporların başvuru halinde tek seferlik oluşturulan bağımsız bir kurul tarafından incelenmesini sağlayacağız.
- Benzer şekilde güvenlik soruşturmalarını yapan ilgili birimlerde çalışanların görev sürelerinin mümkün olan en kısa süreye indirecek, **güvenlik soruşturma raporlarının nihai halinin karma bir komisyon tarafından verilmesini** sağlayacağız.
- Bir kişinin kamuda ifa ettiği görevden ayrılıp **aynı bakanlıkla işi devam eden bir şirkette üst düzey pozisyona veya sahip olduğu veya çalıştığı şirketin iş yaptığı bakanlıkta üst düzey pozisyona gelmesini** engelleyeceğiz.

DENETİM VE HESAP VERİLEBİLİRLİK: **TEMİZ SİYASETİN TEMİNATI**

Siyasette ve kamu idaresinde, etik kuralları tespit etmek ve bunları tavizsiz uygulamak çok önemlidir. Etik davranışın elekten geçtiği ilk yer insanın vicdanıdır. Ancak kişi ve kurumlar kamu adına yetki ve kaynak kullanıyorsa, icraatlarının vicdan denetiminin yanısıra hukuka uygunluk denetimine de tabi tutulmasının mutlak bir zorunluluk olduğuna inanıyoruz. Bu kişi ve kurumların icraatlarının ve kararlarının belli usullerle ve farklı kurumlarca denetime tabi tutulması elzemdir. Denetimi etkin ve belli usullerle gerçekleştirmesi gereken en önemli güç, TBMM ve bağımsız yargıdır. Ayrıca, eğitici, önleyici ve tespit edici usullerle idari denetim de şarttır.

TBMM: **MİLLETİN TEMSİLCİLERİNE AÇIK NİHAİ DENETİM**

Meclisin yasama ve denetim olmak üzere iki önemli asli anayasal görevi vardır. Meclisin her iki görevini hakkıyla yapabilmesi için güçlü yetkilerle donatılmış olması gerekir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile meclisin yetkileri maalesef son derece etkisizleştirilmiştir. Güçlü meclis için öncelikle yok edilmiş olan kuvvetler ayrılığı ilkesinin yeniden tesis edilmesi gerekir. Bu hedefe, daha önce etrafıca açıkladığımız **Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem** önerimizin hayata geçirilmesi ile varılabileceğine inanıyoruz.

Ayrıca;

- TBMM üyelerinin yasama ve denetim faaliyetlerini yaparken uymaları gereken **Siyasi Etik Yasasını** çıkaracağız.
- Meclisin denetim mekanizmalarından **Meclis Araştırması Müessesini** etkin hale getireceğiz.
- Etkin bir denetimi baştan engelleyen **ticari sır** ve **devlet sırrı** kavramlarını yeniden tanımlayacağız.
- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte işlemez hale getirilen, **Meclis Soruşturması Müessesini** Meclisin denetim hakkını güçlendirecek şekilde yeniden düzenleyeceğiz.
- İlgâ edilen **sözlü soru** mekanizmasını yeniden ihdas edeceğiz.
- TBMM’de yer alan **İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Dilekçe Komisyonu, KİT Komisyonu, Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu** gibi denetim komisyonlarının etkinliğini arttıracacağız.
- TBMM’de temsilcisi bulunan tüm siyasi partilere Anayasa Mahkemesi’nde kanunların anayasal denetimi için **iptal davası açma** yetkisi sağlayacağız.
- Meclisin **bütçe hakkı**, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile iyice örselenmiş ve etkisiz kılınmıştır. Paranın tahsisinde ve harcandıktan sonra denetiminde Meclisin tarihsel ve anayasal bir yetkisi vardır. Her iki aşamada da Meclisin denetim hakkını etkin bir şekilde kullanmasını temin edeceğiz.

YARGISAL DENETİM: **TARAFSIZ VE BAĞIMSIZ ADALET VİCDANI**

Kamu gücünü kullanan kişi ve kurumların icraatlarının hukuka uygunluk denetimini yapacak bir diğer güç yargıdır. Partimiz, ileriki günlerde ayrı bir çalışma olarak **Adalet Reformu** belgesini açıklayacaktır. Adalet Reformu çok geniş bir alanı düzenlediğinden, burada yargının yolsuzluklarla, hukuksuzluklarla ve adaletsizlikle daha etkin bir şekilde mücadele etmesine imkan sağlayacak bazı hususları zikretmekle yetineceğiz.

Yargının etkin bir denetim yapabilmesi için anayasamızda söylendiği şekliyle **tarafsız** ve **bağımsız** olması gerekir. Ayrıca yargı kurumlarının şeffaf ve hesap verebilir olması, belirli bir performans izleme sistemine tabi olması ve hâkim ve savcılarının uluslararası belgelerde belirlenmiş etik kodlara bağlı kalmaları gerekir.

Bu hedeflere ulaşmak amacıyla;

- **Hakimlik teminatı** getirilecektir. Hakimlik teminatı, hâkimin görevini icra ederken iç ve dış etkenlerden tamamen arınmış şekilde, objektif kriterlere ve vicdanının sesine uyarak karar verebilmesidir. Yargı mensuplarının özlük haklarının düzenlenmesinde hakimlik teminatı esas alınacaktır.
- Hakimlik teminatının güçlendirilmesi için **coğrafi teminat** yargının tüm kademelerine yaygınlaştırılacaktır.
- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte Hakimler Savcılar Kurulu (HSK) siyasal iktidarın mutlak etki alanına girmiştir. Böylesi bir kurulun dizayn ettiği yargıdan etkin bir denetim beklenemez. Etkin bir hukuk denetiminin yapılamaması her türlü usulsüzlüğe, yolsuzluğa, adaletsizliğe kapı aralamaktadır. Yargı mensuplarının bireysel bağımsızlıklarını garanti etmek amacıyla **HSK özerk bir yapıya** kavuşturulacaktır. Kurulun çoğulcu bir yapıya kavuşturulması amacıyla üye seçimi **Yargıtay, Danıştay, TBMM ve Baroların belirleyici olacağı** şekilde çeşitlendirilecek; kurulun işleyişi, görev ve yetkileri yeniden düzenlenecektir.
- Kişisel ve siyasal nüfuzunu kullanıp yargı kurumlarına emir ve talimat verenlere, telkinde bulunanlara karşı etkili müeyyideler uygulanmasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.
- Yargının etkinliğini ve verimliliğini en üst düzeye çıkarabilmek için yargı süreçlerinin hızlandırılmasını sağlayacak tedbirler alacağız.
- Yargının **şeffaflığı ve hesap verilebilirliği** sağlanarak, **performans izleme sistemi** oluşturacağız.
- Uluslararası belgelerde belirlenmiş **hakim ve savcılarının uyması gereken etik kodları**, iç hukukumuzun bir parçası haline getireceğiz.

İDARİ DENETİM: **EĞİTİCİ-ÖNLEYİCİ-TESPİT EDİCİ DENETİM**

Kamu gücünü kullanan kurum ve kuruluşlar ile ilgili kişilerin, öncelikle etik ve hukuk kurallarına uygun davranışlar içerisinde bulunması beklenir. Aksi durumların önlenmesi veya tespit edilerek gerekli idari tedbirlerin uygulanması, kurumların idari denetim birimleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Kişi ve kurumlar, yargı süreçlerinden önce, eğitici önleyici ve tespit edici usullerle idari denetime açık ve tabi olmalıdırlar.

Son yıllarda aşağıda tasnifini yaptığımız idari denetim birimleri ve süreçleri, hükümetin denetime mesafeli olması ve hesap vermekten uzaklaşması sebebiyle tamamen işlevsiz hale gelmiştir. Partimiz, etik değerleri hâkim kılmak, israf ve yolsuzluğu önlemek amacıyla sorunun kaynağında çözülmesi gerektiği inancındadır. Bu sebeple kurumların, eğitici, önleyici ve tespit edici iç denetimlerine büyük önem vermektedir.

Sayıştay Denetimi

Sayıştay, kamu gücünü kullanan kişi ve kurumları mali yönden hem TBMM adına hem de bağımsız olarak mali idari denetime tabi tutmaktadır. Son yıllarda Sayıştay'ın mali denetim yetkisi son derece kısıtlanmıştır.

- Dış bağımsız denetçi olarak **Sayıştay'ın kurumsal kapasitesini ve denetim fonksiyonunu güçlendirerek**, çağdaş dış denetim ilkelerine uygun denetim yapmasını sağlayacağız.
- Ayrıca, Sayıştay'ın daha etkin çalışması için **denetim ve hesap yargısı** işlevlerini ayrıştıracağız.
- Sayıştay **denetim raporlarının zamanında ve tam olarak Meclise sunulmasını, kamuoyu ile paylaşılmasını** sağlayacağız.
- Denetimde geçmişe dönük **uygunluk denetimiyle sınırlı kalmayıp risklere odaklanan**, kamu kaynaklarının stratejik planlara uygun ve etkin kullanımını gözetten bir anlayışı esas alacağız.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu

Önceki yıllarda Cumhurbaşkanlığı makamına bağlı olarak çalışan Devlet Denetleme Kurulu 2018'de çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile yeniden düzenlenmiş ve Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu adını almıştır. Cumhurbaşkanlarının onayı ile bazı özel konuları denetlemek, incelemek, araştırmak, soruşturmak ve raporlamak üzere görevlendirilen Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu son yıllarda tamamen işlevsiz hale gelmiştir.

- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulunun objektif hukuk kriterlerine bağlı olarak aktif bir şekilde çalıştırılması sağlanacaktır.

Kurum İçi İdari Denetim Birimleri

Kamu kurum ve kuruluşlarının; en üst yöneticisinin talimat, izin veya onayına bağlı olarak görev yapabilen iki idari denetim birimi bulunmaktadır. Bunlar; **Teftiş Kurulları** ve **İç Denetim Birimleri**dir.

Mevcut mevzuata göre Bakanlıklarda en üst yönetici Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen kişiler, KİT'lerde Genel Müdür, özerk kurum ve kuruluşlarda Başkan olan kişidir. Yerel yönetimlerde ise; özel idarelerde Vali ve belediyelerde Belediye Başkanı üst yöneticidir.

Bu iki iç idari denetimin en zayıf hatta kendisini fiilen yok eden tarafı; en üst yöneticinin bilgisi veya yönlendirmesi ile gerçekleşen hukuk/kural dışı durumları denetlemesine çoğu defa imkan vermemesidir.

İdari denetimi yapacak iç denetçilerin aynı kurum üst yöneticisi tarafından atanması, disiplin ve sicil amiri olması, iç denetimin bağımsızlığını ortadan kaldırmaktadır. İç denetçiler tarafından hazırlanan raporlarda tespit edilen sorunlu alanlarla ilgili olarak kurumun ifşa edileceği düşüncesi, üst yöneticilerin raporlara olumlu yaklaşmamasına ve iç denetimi desteklememelerine neden olmakta bundan dolayı da üst yöneticilerin, kendilerini denetleyen bir birim istememeleri nedeniyle bu kadroları çoğu zaman boş tuttıkları görülmektedir.

Hazırlanmakta olan raporlarda üst yöneticinin isminin geçtiği durumlarda, üst yönetici rapora derhal müdahil olabilmektedir. Üst yönetici ile iç denetçi arasında görüş ayrılığı durumunda yönetici her halükârda baskın gelmektedir. Mevzuat uyarınca konunun İç Denetim Koordinasyon Kurulunca çözülmesi gerektiği halde sorun, kurula aksettirilmeden kapatılmaktadır.

Ayrıca iç deneticiler bir dış denetim kurumu olan Sayıştay ile koordineli çalışmalarını gerektiği halde üst yöneticilerin müdahaleleri sonucunda tespitlerini Sayıştay denetçileri ile paylaşmamaktadırlar.

- İdari iç denetimin etkin bir şekilde işleyebilmesi için uygulamada görülen bu aksaklıkları ortadan kaldıracak yeni düzenlemeler yapılacaktır. Bu çerçevede, iç denetçilerin bağımsızlığını arttırmak adına, iç denetçilerin atanması, disiplin ve sicil işlerinin İç Denetim Koordinasyon Kuruluna bırakılması sağlanacaktır.

Bağımsız Kurumların İşlevsizliği

Bağımsız idari otoriteler veya özerk kurumlar olarak nitelendirilen; etik davranış ilkelerini belirlemek ve uygulamayı gözetlemek üzere **Kamu Görevlileri Etik Kurulu**, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması amacıyla **İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu**, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını insan haklarına dayalı adalet anlayışı içerisinde hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden araştırmak ve denetlemek üzere **Kamu Denetçiliği Kurumu** (Ombudsmanlık) kurulmuştur.

Mevcut durumda, bu kurullara yapılan atamalarda liyakat ve tarafsızlık tamamen terk edilmiştir. İnsan hakları kurulları toplumdaki yaygın ihlal iddialarına karşı kör, sağır, dilsiz kalarak hiçbir işleve ve saygınlığa sahip olmayan kurullara dönüşmüşlerdir.

- Bu kurullara partizanlıktan ve nepotizmden uzak ehliyet ve liyakat esasına göre atama yapılacaktır. Kendilerine sağlanan kamu kaynaklarının karşılığını vermeleri ve kanun ile tanınan yetkileri vatandaşın lehine kullanmaları temin edilecektir.

SONUÇ

Siyasetin finansmanı bir ülkedeki yozlaşma sürecinin ilk düğmesidir. İlk düğme yani siyasetin finansmanı doğru iliklenirse ekonomik yozlaşma ve yolsuzluk büyük ölçüde engellenebilir. İlk düğmenin doğru iliklenebilmesi, bir taraftan oldukça kolay ve basit bir mesele iken diğer yandan karmaşık kamu idaresi ve iktisadi süreçleri bütüncül bir bakış açısıyla ve sürdürülebilir bir şekilde yönetmeyi de zorunlu kılar. Bu süreçlerin başında vatandaşların kamu yönetimine emanet ettikleri kamu maliyesi ve para politikası gelmektedir. Vatandaşların vergileri ve ülkemizin zenginlikleriyle oluşan kaynakları kullanan ekonomi yönetiminin vatandaşın çıkarlarını ve haklarını gözeterek tam demokratik standartlar ve hakkaniyet içerisinde kullanması yozlaşmayı ve yolsuzlukları engellemenin en geniş çerçevesini belirler. Vatandaş vergilerini ve ülkenin zenginliklerini kullanan kamu maliyesi ve para politikasını farklı araçlarla denetleyebildiği, gözlemleyebildiği ve hesap sorabildiği oranda yolsuzlukların ve ekonomik yozlaşmanın zeminini büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır.

Tam demokratik bir hukuk devleti maliye politikalarının üzerinde titremek durumundadır. Zira bu politikalar kamu gelirlerinin üretken kullanımının yanında adil kullanımının da sağlanmasını belirler. Şeffaflık, hukuk karşısında adil bir şekilde hesap verilebilirlik ve topyekûn kamu malını bir emanet olarak gören kültür yerleştiği oranda kamu gelirlerinin israf edilmeden ve adil bir şekilde kullanımı mümkün olabilir. Kamuda radikal bir tasarruf ve şatafatın ortadan kaldırılması, temel hizmetlerde daha fazla eşitlik ve hatta stratejik pozitif ayrımcılık, sosyal faydası sermaye faydasından daha fazla olan yatırımlara öncelik verilmesi, hedefe yönelik yatırımlarla kaynak israfı ve yolsuzlukların engellenmesi, şeffaflığa ve hesap verilebilirliğin sağlanmasına bağlıdır. Mali politikaların siyasetin çıkarlarını değil vatandaşların ihtiyaçlarını öncelemesi için mali kural yaklaşımının eksiksiz bir şekilde işletilmesi gerekir. Haksızlıkların, eşitsizliklerin ve yolsuzlukların vergi sistemi üzerinden hayata geçmesine müsaade edilmemesi temiz bir siyaset için temel unsurdur.

Bu bilincin kazanılmasındaki en önemli unsurların başında, vatandaşların oylarıyla seçtikleri vekillerinin bütçeyi yapması gelmektedir. Bu temel hak Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi sonrasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının elinden fiilen alınmış durumdadır. Bu hakkın vatandaşlara iadesi sağlanmadığı sürece kamu kaynaklarının daha baştan verimsiz, şaibeli ve sorunlu bir şekilde kullanıldığı farz edilebilir. Bütçe yapımı bütün unsurlarıyla meclise yani millete iade edilmediği sürece kaynakların verimli, adil ve şeffaf kullanımından bahsetmek mümkün olmayacaktır. Bütçeyi meclisin yapamadığı bir ülkenin ekonomisinde kayıt dışılığın her alanda güçlü bir şekilde var olması kaçınılmaz bir sonuçtur.

Başta kalıcı emek barışını sağlamak olmak üzere, her türlü kayıt dışılığın, bahanelere sığınmaksızın, insan onuruna yakışır bir çalışma hayatı için, ortadan kaldırılmasını sağlayacağız. Bu noktada diğer bir başlık olan **vergi teşvik ve istisnalarını**, kişiye ve kuruma özel olmaktan çıkarıp, aynı durumda olan gerçek ve tüzel kişilerin hepsini kapsayacak adil bir hale getireceğiz. Benzer şekilde kamu kaynaklarını verimli kullanmanın ve daha da önemlisi yolsuzluk süreçlerini başlamadan büyük ölçüde engellemenin ön şartı olan mali şeffaflığın tavizsiz bir şekilde uygulanmasını sağlayacağız.

Bu unsurların hayata geçmesinde önemli bir başlık da şeffaflığın altyapısını ve denetlemenin tabi parçasını oluşturan **bilgi edinme hakkının** eksiksiz bir şekilde vatandaşların hizmetine sunulmasını sağlamaktır. Bu hakkın yanında kamu mali yönetiminin etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde denetlenmesi sağlanmalıdır. Son olarak **para ve kur politikasının** nasıl belirlendiği, ülkemizin önemli bir sorunu haline gelen enflasyonla nasıl mücadele edileceği, bu başlıklarda görev alan bağımsız kurumların nasıl işleyeceği doğrudan kamu kaynaklarını ilgilendirmektedir. Bu başlıklarda alınan sorumsuz, irrasyonel kararlarla ve liyakatsiz yönetimin birleşmesi neticesinde ortaya çıkan kamu kaynağı israfı da sistemik bir yolsuzluk olarak değerlendirilmelidir.

Sistemik yolsuzluğun en belirgin uygulaması **haksız kaynak transferi**yle kamunun bir zenginleşme aracı olmasıdır. **Kamu ihalelerinde** istisnasız, şeffaf ve rekabetçi bir düzen sağlanmadığı sürece yozlaşma ve yolsuzluk devam edecektir. Benzer şekilde çevre ve şehir kültürünü tahrip eden, haksız kazanç türünün en yaygın türü olan, üretici ve teknoloji yoğun sektörleri baskılayarak rantıye düzeni inşa eden **imar merkezli kaynak transferlerine** karşı olabilecek en sert tedbirler alınacaktır. İmar rantına benzer bir şekilde sistemik bir yolsuzluk örneğine dönüşme potansiyeli yüksek olan bir diğer alan **Kamu-Özel İşbirliği projeleridir**. Bu projelerin tamamının sözleşmeleri gözden geçirilmeli ve gelecek nesillerin borçlandırılmasına son verilmelidir. Adil ve şeffaf olmayan **teşvik dağıtımı** da kamu kaynaklarının haksız transferinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bir diğer teşvik türüne dönüşme riskine sahip alan da **siyasetin finansmanı** konusudur. Meşru ve şeffaf bir şekilde yapılmadığında siyasetin gayri meşru finansmanı siyasal yozlaşmanın ilk düğmesine dönüşmektedir. Yanlış ilişlendiğinde o ülkede siyasi partilerin ve kamu yönetiminin yolsuzluk ve yozlaşmadan uzak durması mümkün olamaz. Bu çerçevede başta Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'nun tavsiye kararlarının ülkemizde eksiksiz hayata geçmesi hayati önemi haizdir. Siyasetin finansmanının meşru zeminde kalabildiği oranda ülkemizdeki sistemin yolsuzluğun engellenmesi mümkündür.

Meşru ve şeffaf bir finansman için sadece siyasi partilerin değil bütün seçilmişlerin gelir ve giderlerinin özel, sürekli ve kapsamlı bir denetlemeye tabi olması gerekmektedir. Seçim dönemlerinde özel bir denetime tabi tutulması gereken siyasi partilerin yanında seçimle göreve gelinen diğer tüm resmi ve siyasi parti yöneticileri de benzer bir denetime tabi olmalıdırlar. Sistemik yolsuzluğu engellemenin en temel zemini istisnaların asgari düzeye indirilmesini, değişmez kuralların ise azami düzeye çıkarılmasını gerektirmektedir. Siyasetin finansmanında her zaman gündemde olan iş dünyasının siyasete yaptıkları bağışların şeffaf ve denetlenebilir olması sağlanmalıdır.

Bunun yanında, yıllık toplam cirolarının yüzde ellisinden fazlasını kamu kaynaklarıyla sağlayan şirketlerin yönetim kurulu başkanlarının düzenli bir şekilde mecliste kurulan bir komisyonda ifade vermeleri, Maliye Bakanlığı ve Sayıştay'ın da bu kategoriye giren yatırımlarla ilgili yıllık özel denetleme raporları hazırlamaları sağlanacaktır.

Türkiye'de yozlaşma denilince akla gelen unsurlardan bir tanesi de **kamu istihdamında** yaşanan yolsuzluklardır. Kamuda işe girmenin, terfi etmenin, yer değiştirmenin, ceza ve promosyonun nesnel şartlara bağlı olduğunu söylemek zordur. Kamu istihdamında yolsuzluğun engellenmesi, ehliyet ve liyakate dayalı bir fırsat eşitliğinin tam demokratik bir hukuk devletinin vatandaşlarının haklarını koruması açısından kaçınılmazdır. Bu eşitlik sağlanmadığı sürece kamu zihniyetinin nihai olarak vatandaşa karşı kendisini sorumlu hissetmesi mümkün olmayacaktır. Temiz siyasetin tesisi için kamu istihdamında görünen ve görünmeyen her türlü ayrımcı politikanın ortadan kaldırılması gerekmektedir. Özellikle görünmeyen ayrımcılık, ötekileştirme ve eşitliğe aykırı uygulamaların tamamının ortadan kaldırılması gerektiğine inanıyoruz. Benzer şekilde kamu istihdamı yolsuzluğu olarak değerlendirilebilecek, görünmeyen avantajların, imtiyazların ve iltimasların da kamudan uzaklaştırılması gerekmektedir.

Kamu personel sayısının rasyonel olmayan kararlarla şişirilmesini bir yolsuzluk türü olarak değerlendiriyoruz. Devlet memurluğunun bir imtiyaz veya özel bir hak olarak algılanması kamu hizmetlerine zarar verirken, vatandaşlar arasındaki hakkaniyet duygusunu da zedelemektedir. Kamu hizmetine giriş, kalış ve yükselişin kayırmacılık, nepotizm ve farklı çıkarlar sebebiyle aşındırılmasına müsaade etmeyeceğiz. Siyasi, dini, mezhebi, kültürel, bölgesel, sosyo-ekonomik zümre aidiyetlerinin kamu istihdamında avantaj veya dezavantaj oluşturmasının önüne geçeceğiz. Kamuya yeni personel istihdamında mevcut bulunan mülakat sistemi kaldırılmalı, her meslek için objektif kriterlere dayalı yazılı sınavlar yapılmalıdır.

En genel anlamda temiz siyasetin bütün unsurlarıyla hayata geçmesinde en önemli unsur herkesin saygı duyacağı bir **denetimin** yapılmasıdır. Ancak TBMM ve bağımsız yargının denetimi eksiksiz bir şekilde yapması durumunda siyaseti kirleten, kamu kaynaklarını israf eden ve kamu yönetimini yozlaştıran kapılar kapatılabilir. Maalesef bugün Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Meclis'in, bağımsız kurumların ve yargının kamu kaynaklarının kullanımını ve siyasetin finansmanını kirleten yanlışları engelleyecek zeminleri oldukça daralmış durumdadır. Meclis'in, bağımsız kurumların ve yargının tam bağımsız ve tarafsız bir şekilde çalışmasını sağlayacak güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş her türlü yolsuzluk ve yozlaşmayla mücadelenin ön şartı haline dönmüş durumdadır. Temiz bir siyasetin vücut bulması için

denetimin ve şeffaflığın eksiksiz sağlanması, kuralların eşit ve eksiksiz işlemesi, kamu kaynaklarının eşit ve adil kullanımı gereklidir.

Ancak unutulmamalıdır ki temiz bir siyasetin teminatı tam demokratik hukuk devletinin tesisi kadar demokrasi kültürü ve ahlakının yerleşmesidir. Gelecek Partisi temiz siyaset ahlakını ortaya çıkaracak siyasi, ekonomik ve toplumsal havanın ülkemize yerleşmesi için siyaset yapmaktadır. Bu amaca matuf olarak elinizdeki **Temiz Siyaset** çalışmasını kendimiz için sadece bir ödev olarak görmüyoruz, milletimize karşı bir ahit olarak görüyoruz.

Temiz bir Türkiye için, Temiz bir Gelecek için, Temiz bir Siyaset!

